

Masteroppgave

Emil Meyer Fjeld

Den ukjente østerrikeren

Ernst Kaltenbrunners rolle i en ideologisk organisasjon fra 1943-1945

Masteroppgave i Historie

Trondheim, mai 2015

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Emil Meyer Fjeld

Den ukjente østerrikeren

Ernst Kaltenbrunners rolle i en ideologisk organisasjon fra 1943-1945

Masteroppgave i Historie-Lektorutdanning

Institutt for historiske studier

NTNU

Trondheim våren 2015

Foto: Ernst Kaltenbrunner. Hentet fra <http://www.holocaustresearchproject.org/holoprelude/kaltenbrunner.html>. (aksessert 14.05.15)

Forord

Tiden går fortere jo eldre man blir, sies det. Jeg kan underskrive på det utsagnet. Disse fem årene ved NTNU har gått utrolig raskt. At jeg har vært omringet av stort sett flotte mennesker her i Trondheim har definitivt hjulpet på at tiden har flydd. Matlaging, styrketrening og mange trillende latterkuler har vært noen flotte momenter i hverdagen gjennom disse årene.

Det siste semesteret på rom 6382 har vært et med blandede følelser. Frustrasjon, skrivesperre og purringer fra biblioteket er noen av dem. Men mye intern humor, ”deling” av godteri og generelt god stemning har heldigvis vært de dominerende faktorene gjennom det siste semesteret her på NTNU.

Det skal bli rart å levere inn masteroppgaven og ”endelig” bli offisielt ferdig med skolegangen. Men et nytt kapittel skal skrives og det er noe man må omfavne og se fram til. Minnene fra Trondheim kommer alltid til å være der , og menneskene som har vist seg å være gode venner kommer til å bli det for alltid.

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Jonas Scherner for at han har hjulpet meg med denne oppgaven. I tillegg til at han har holdt ut en haug med hobby-spørsmål og samtaler vedrørende andre verdenskrig og fotball. Jeg liker å tro at i og med at vi er tyske blodsbrødre, så går det helt fint.

Jeg vil også takke ”fotballgutta” og ”treningsgutta”, kjekke karer som har fått meg interessert i fotball og som har gjort oppholdet her oppe utrolig artig. Familien hjemme i Sandefjord som har støttet meg og gledet seg til å se det endelige resultatet og få meg hjem igjen. Sist, men absolutt ikke minst må jeg også takke en person som til tross for å stadig klage over for lite tid, alltid har hatt tid til en underholdende samtale, en treningsøkt eller til å åpne hjemmet sitt.

Takk til Trondheim by for fem flotte år!

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning.....	1
Eksisterende litteratur.....	2
Kildebruk.....	2
Oppgavestruktur.....	3
Oppgavens relevans for skoleverket.....	4
Kapittel 2: SS- Nazi-Tysklands Ideologiske Våpen.....	7
SA, Hitlers første politiske våpen.....	7
Hermann Görings inntreden.....	8
Heinrich Himmlers betydning for SS.....	9
Junkerskolene, utdanning av fremtidens SS-offiserer.....	13
SS mot Wehrmacht.....	15
Kapittel 3: Østerrike og Ernst Kaltenbrunner.....	17
Østerrike og Tyskland.....	17
Ernst Kaltenbrunner.....	21
Reichssicherheitshauptamt.....	26
Kapittel 4: Nürnbergprosessen.....	29
Kapittel 5: Avhørene av Kaltenbrunner.....	33
Kaltenbrunners ansvarsområder.....	34
Kaltenbrunners funksjoner og plikter.....	36
Jøder og konsentrasjonsleirene, henrettelser av krigsfanger og fremmedarbeidere.....	39
Konsentrasjonsleire, løslatelser av fanger.....	40
Gasskamrene.....	43
Henrettelser av allierte fanger.....	43
Fremmedarbeidere.....	44
Kaltenbrunner og jødetransportene fra Ungarn.....	45
Kapittel 6: Beviser mot Kaltenbrunner.....	47
Kapittel 7: Konklusjon.....	53
Appendiks.....	57

Kapittel 1: Innledning

Denne masteroppgaven skal omhandle Ernst Kaltenbrunner, sjefen for det tyske SS-hovedkontoret for rikssikkerhet, Reichssicherheitshauptamt. Jeg kommer til å referere til dette SS-organet som RSHA. Oppgaven skal se kort på karrieren til Kaltenbrunner for så å se på hvordan han forsvarte seg i avhør etter pågripelsen i mai 1945, i påvente av rettsakene i Nürnberg. Jeg skal da fokusere på Kaltenbrunners ansvarsområde som sjef for RSHA og ansvaret hans for holocaust og krigsforbrytelser. Jeg skal deretter bruke relevant litteratur for å se om Kaltenbrunners forsvar og forklaringer samsvarer med historien. Snakket han sant da han forsvarte seg mot alvorlige anklager i avhør, vred han på sannheten eller lagde han sin egen sannhet? Hva kan ha vært årsaken til at han forsvarte seg som han gjorde? I og med at Ernst Kaltenbrunner etter Himmlers død var det øverste medlemmet av SS i live og som representant for SS ved Nürnbergprosessen, kommer jeg også til å inkludere bakgrunnsinformasjon for hva SS var og denne organisasjonens funksjon i det tredje riket. SS-personell var ment for å være de ideologiske soldatene til det tredje riket. Jeg kommer også til å bruke Kaltenbrunners lange fartstid i SS når jeg drøfter påstandene hans i avhør. Formålet til Nürnbergprosessen og hvordan de ble til kommer til å bli en del av oppgaven.

Jeg mener at denne oppgaven har stor relevans for hvordan man som historieinteressert kan rette blikket mot en sentral, men lite kjent aktør i det tredje riket, og gå inn i dybden på en slik karakter og undersøke hans ideologiske tankesett fra tiden hvor nazismen oppstod som en ideologi og fram til krigens slutt. Stod troen på den nazistiske ideologien etter krigen fortsatt så sterkt hos Kaltenbrunner at han forsvarte sine handlinger? Benektet han sine ugjerninger eller prøvde han å vise at det han gjorde var rett, sett i lys av hans bakgrunn og ideologi? Det faktum at Kaltenbrunner var et høytstående medlem av SS og sjef for et SS-kontor som hadde et ansvarsområde som gikk ut på å identifisere og eliminere fiender av det tredje riket, er med på å gjøre han til en veldig aktuell og interessant person å studere. I tillegg er andre verdenskrig et tema som kommer til å være i fokus blant historikere i lang fremskuelig framtid. Arbeid som retter seg mot ideologi og hva mennesker er i stand til under de historiske omstendigheter de befinner seg i, er både aktuelt og viktig arbeid. Mitt arbeid med masteroppgaven kommer til å gi innsikt i hvordan Kaltenbrunners samtid formet han som en sentral skikkelse i det tredje riket. Fra å vokse opp i datidens normale omgivelser som jusstudent i Østerrike til å beordre drap på minoriteter ut fra en overbevisning om at de var

underlegne han selv. En slik innsikt er og kommer alltid til å være aktuell for historikere og for forskere.

Eksisterende litteratur

Nazi-Tysklands største og mest kjente aktører eksisterer det allerede store mengder litteratur om. Ernst Kaltenbrunner, hovedfokuset mitt, er dog lite omtalt i historien, på tross av sin rolle som sjef for RSHA etter likvidasjonen av Reinhard Heydrich i Tsjekkia i 1942. Det eksisterer en biografi om Kaltenbrunner fra 1984, og han er sporadisk nevnt i bøker som omhandler SS, Nürnbergprosessen og generelle historiebøker som omhandler det tredje riket. Fokuset på Kaltenbrunners rolle under krigen er mye mindre omtalt enn andre prominente nazister, og svar på hvorfor han har fått såpass lite oppmerksomhet av ettertiden er vanskelige å komme over.¹

På de underliggende temaene er det naturligvis masse tilgjengelig litteratur. Bakgrunnen til SS, organisasjonens struktur og ideologiske trekk er gjort rede for i en rekke bøker.

Nürnbergprosessen har også blitt viet mye plass i den eksisterende krigslitteraturen. Det jeg skal gjøre er å sette en aktør i det tredje riket under lyset sett fra et perspektiv som inkluderer det ideologiske SS og formålet med Nürnbergprosessen og se hvor Kaltenbrunner er å finne blandt de mange nazistene som befant seg under den juridiske lupen etter krigen og se hvordan han forsvarte seg på tiltalepunktene mot seg selv. Da skal jeg i tillegg inkludere Kaltenbrunners ideologiske bakgrunn i analysen. Eksisterende teori på dette området er det lite av og gjør derfor oppgaven relevant.

Kildebruk

Oppgaven kommer til å belage seg på en rekke kilder bestående av eksisterende litteratur og funn gjort i arkiv. Litteraturen jeg kommer til å benytte meg av er bøker som omhandler livene til Heinrich Himmler, Ernst Kaltenbrunner og andre ”ideologiske” soldater i det tredje riket. Litteratur som skriver om den nazistiske ideologien er aktuell da jeg skal danne meg et bilde av hvordan Kaltenbrunners virkelighetsoppfattelse kan ha sett ut. Bøker som tar for seg SS’ historie og organisasjon kommer også til å bli brukt som kildematerialet. Det er fordi det er av relevans for min redegjørelse av SS som organisasjon og funksjonaliteten det hadde i Tyskland under Himmler. I tillegg skal jeg plassere Kaltenbrunner inn i SS-historien, det skal

¹ Black, R. Peter. *Ernst Kaltenbrunner, Ideological Soldier of the Third Reich*. Princeton University Press. 1984: 4

jeg gjøre ved å se på oppbyggingen av organisasjonen og se når Kaltenbrunner ble medlem av SS og redegjøre for karrieren hans.

Boken som omhandler Ernst Kaltenbrunner, skrevet av Peter Black, er basert på de få beretningene som eksisterer fra eller om Kaltenbrunner, i tillegg til personer som var bekjente av han fra skolegang, fra hans sosiale omgangskrets eller kamerater og kollegaer fra nazi-perioden. Det er, noe forfatteren også selv understreker, ikke med hundre prosent sikkerhet at man kan stole på de muntlige kildene om Kaltenbrunner. Men av mangel på kilder er det et naturlig valg av forfatteren å inkludere de som finnes, men tolke de deretter.

Primærkildene mine består av arkivmateriale hentet fra National Archives i Washington D.C. Disse kildene dekker avhør fra da Kaltenbrunner returnerte fra England for å bli forhørt av amerikansk personale om sin rolle innenfor SS, RSHA, det tredje riket og krigsforbrytelser. Hans forhold til mange av Hitler-Tysklands mest prominente ledere, Heinrich Himmler, Adolf Hitler og Reinhard Heydrich blir også behandlet i disse avhørene. Det er av disse jeg skal danne meg et bilde av Kaltenbrunner etter at han fratrådte sin prominente stilling som sjef for RSHA, og studere hvordan han forsvarte seg i avhør mot tiltalepunktene han ble fremsatt for, og se om mannen som var en av nasjonalsosialismens ideologiske soldater fremdeles var påvirket av et nazistisk verdensbilde og lot det skinne mellom i avhørene.

Oppgavestruktur

Jeg kommer til å strukturere oppgaven med å starte med en introduksjon av temaet og hvorfor det er av relevans. Ernst Kaltenbrunner er den historiske personen jeg har samlet kilder om, så jeg kommer til å inkludere bakgrunnsinformasjon om livet hans, med fokus på politisk indoktrinering fra ung alder og hans karriere innen SS og det tredje riket. Ansvarsområdet hans til Holocaust og andre krigsforbrytelser kommer også til å bli belyst. I og med at SS var en sentral del i Kaltenbrunners karriere, er det relevant å se på trekkene ved SS som kan ha formet Kaltenbrunner til en ”ideologisk soldat”. Oppgaven skal redegjøre for historien til SS, organisasjonens funksjonalitet i samfunnet, hovedideene bak denne organisasjonen og dens struktur innad. Jeg kommer ikke til å redegjøre for alle organer som fantes innad i SS, men rette fokuset mot hvorfor SS ble kalt en ideologisk og fanatisk organisasjon. Oppgaven vil også se på RSHA i relativ detalj, organet hvor Kaltenbrunner satt som sjef og styrte den ideologiske krigen mot såkalte ”undermennesker”.

Heinrich Himmler var en sentral aktør tidlig i SS og hadde en stor rolle i oppbyggingen av organisasjonen og dens utvikling, derfor kommer jeg til å inkludere Himmler i min

redegjørelse for utviklingen av SS. Himmler var også Kaltenbrunners sjef fra 1943 og fram til krigens slutt, og de omgikk hverandre til stadighet. Jeg synes derfor det er relevant å bruke Himmler som en sentral aktør når jeg redegjør og analyserer oppbygningen og utviklingen til SS fra da Himmler tok over som øverste sjef, og rollen den hadde i det tyske samfunnet i førkrigsårene og krigsårene. Nürnbergprosessen spiller også en rolle i denne masteroppgaven. Det kommer derfor til å bli redegjort for hva de allierte ville oppnå med dem. Litt bakgrunnsinformasjon om prosessene generelt kommer til å bli gjennomgått samt utfallene av dem. Dette er for å vise til hva de rettslige aktørene bak Nürnbergprosessen tenkte om det systematiske folkemordet som mange av de tiltalte stod bak.

Jeg kommer til å dele oppgaven inn i kapitler hvor jeg redegjør for og analyserer de sentrale punktene i oppgaven. I kapittel to kommer jeg til å forklare framveksten og funksjonen til SS i Tyskland. Det er viktig for å se Kaltenbrunners posisjon og ideologiske utforming fra et SS-perspektiv da han satt som sjef for RSHA. I kapittel tre kommer jeg til å redegjøre for Kaltenbrunners liv og nazi-karriere. Jeg kommer også til å redegjøre kort om historien bak den østerrikske nazistbevegelsen, der Kaltenbrunner var en aktør. Kapittel fire kommer til å omhandle Nürnbergprosessen. Hva som var formålet med disse fra et juridisk perspektiv er av videre interesse for oppgaven. Kapittel fem i oppgaven er empiri-kapittelet. I det skal jeg vise hva Kaltenbrunner ble anklaget for og analysere hvordan han forsvarte seg da han ble konfrontert med dem. Kapittel seks skal ta for seg bevisene som finnes mot Kaltenbrunner i litteraturen. Kapittel syv skal inneholde konklusjonen på oppgaven.

Oppgavens relevans for skoleverket

Denne oppgaven omhandler temaet andre verdenskrig, et historisk tema som oss lærere aldri må slutte å undervise om. Andre verdenskrig formet verden slik vi kjenner den i dag. Maktbalansen i Europa ble endret, ny politikk oppstod og historiske diskusjoner og debatter fra krigen opptar generasjon etter generasjon. Jeg ser på hvordan samtiden formet en historisk aktør, og tiden han levde i. I læreplanen i historie for Vg3 står det at elevene skal kunne presentere en historisk person og drøfte hvordan samtidige ideer og samfunnsforhold påvirket denne personens tenkemåter og handlinger. Kaltenbrunner er et godt eksempel på dette. Ved å jobbe med denne oppgaven har jeg gått i dybden på Kaltenbrunner som person og sett hvordan han ble formet av tiden han vokste opp i. Det er god læring i å utvikle hos elevene en evne til å se bak en person og forstå hvordan ulike bakgrunner, tiden han eller hun levde i og ytre og indre påvirkninger kan forme personer til noe vi kanskje tror er umulig. Jeg ser på

meg selv som godt rustet til å videreformidle slik kunnskap og nysgjerrighet etter arbeidet mitt med denne oppgaven.²

² se <http://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Kompetansemaal/?arst=1858830314&kmsn=843806938> for alle kompetansemålene

Kapittel 2: SS- Nazi-Tysklands Ideologiske Våpen

Gjennom historien er det ikke mange organisasjoner som har fått like mye oppmerksomhet som SS ,Schutz Staffel, som på norsk kan oversettes til ”beskyttelsesavdeling”. Denne ideologiske og militære organisasjonen begynte som en livvaktavdeling for Adolf Hitler og utviklet seg til å bli en av de mest effektive militære organisasjonene gjennom historien. Det var dog ikke kun krigføring SS ble kjent for, organisasjonen hadde også ansvar for utryddelsen av mennesker nazistene så på som underlegne dem selv. I dette kapittelet skal jeg gi en innføring om historien til SS og til organene innenfor organisasjonen som er relevant for oppgaven min.

Skal man se på hva som lå bak dannelsen av SS, må vi se på hva som skjedde i det politiske landskapet i Tyskland etter første verdenskrig. Det var politisk kaos i Tyskland på denne tiden, og ulike partier kjempet om makten. I denne maktkampen var Hitler en sentral brikke med sitt politiske parti NSDAP, Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei. På norsk ”Det nasjonalsosialistiske tyske arbeiderpartiet”. Hitler og hans meningsfeller forsøkte å kuppe Weimar-republikken, som var opprettet i Tyskland etter første verdenskrig, den 8 november 1923. Kuppet var ingen suksess, og mange av aktørene ble skutt eller skadet da de møtte motstand fra hæren. Hitler ble selv skadet og fengslet for forræderi.³ Da Hitler og meningsfellene hans ble skutt på av soldater under kuppet var Hitler omringet av livvakter som sannsynligvis reddet livet hans. Han reflekterte i fengslet over hvor imponert han var over dem som hadde reddet livet hans den dagen og gjorde seg tanker om å danne en permanent livvakstyrke. Slik oppstod ideen om organisasjonen som skulle bli kjent som SS.⁴

SA, Hitlers første politiske våpen

Da Hitler satt fengslet i Landsberg fengsel ble han overbevist om at den politiske veien videre måtte skifte spor. Hitler ville ikke lenger være avhengig av SA (Sturmabteilung), partiets paramilitære ving, som i løpet av fengselsoppholdet hans hadde vokst seg til en styrke på 30 000 mann. Hitler så på SA som en potensiell trussel mot partiet sitt, og trakk sin støtte til SA og dets leder Ernst Röhm. Ernst Röhm hadde vært tilskuer da Hitler holdt sin første tale for daværende DAP, forløperen til NSDAP i 1919. Röhm og Hitler utviklet et godt vennskap på begynnelsen av 1920-tallet. Det var Röhm som fikk ansvaret for å bygge opp den paramilitære bevegelsen til partiet, og var i begynnelsen av Hitlers politiske karriere en av

³ Williamson, Gordon. *The SS: Hitler's Instrument of Terror*. Chartwell books, inc. 2013. 17, 18

⁴ Williamson. 2013: 18

hans viktigste støttespillere.⁵ SA var beryktet for å være bråkmakere og hadde for vane å starte gatekamper med politiske motstandere. Det var ikke nøye seleksjoner i SA da det ble tatt opp nye medlemmer, sammenlignet med SS. Selv om SA opplevde fremgang tidlig på 20-tallet, så sank organisasjonens betydning betraktelig da Hitler etter fengselsoppholdet sitt bestemte seg for å kjøre en mer respektabel politisk linje. Hitler opplevde SA som et uromoment og så på dem som politisk ustabile og uforutsigbare. Det var en av hovedgrunnene til at SS, som skulle fremstå som strukturerte og profesjonelle, ble stiftet og overtok plassen til SA.⁶

Hermann Görings inntreden

Navnet "Schutzstaffel" krediteres til Hermann Göring, sjef for Luftwaffe under krigen og en av Hitlers nærmeste medarbeidere fra dagene da Hitler begynte sin politiske karriere og fram til krigens slutt. Hermann Göring ble født i 1893 i Bayern. Familien hans bestod av byråkrater og jurister, og var av godt rykte. Hermann valgte å følge sin fars karriere ved å velge en utdanning i militæret. Han ble sett på som en god kadett blant sine medsoldater. Det var under den første verdenskrig at Göring fikk rykte på seg for å være modig og fryktløs. Han ble tildelt Pour Le Merite, en medalje som gjenspeilte gjentakende og eksepsjonelle tilfeller av tapperhet som flyver under første verdenskrig. Heltestatusen Göring hadde fra første verdenskrig var Adolf Hitler snar til å utnytte for å vinne massene. De møttes for første gang i 1922 i München under en av Hitlers mange taler. Han tilbød Göring jobben som leder for SA på bakgrunn av krigserfaringen sin. Han satt som leder for SA fram til det mislykkede kuppforsøket mot Weimarrepublikken i 1923, hvorpå han flyktet til Bayern.⁷ Da Hitler ble løslatt fra fengsel i 1925 og ville danne en ny livvakstyrke var det Göring som visstnok kom opp med navnet SchutzStaffel som refererte til flyskvadronene under første verdenskrig som ble tildelt sikringsoppgaver. Kriteriene for å bli tatt opp til troppen som først talte ti mann belaget seg på sterk fysikk, rent rulleblad og et godt rykte. Viktigst av alt, både da og utover 30-tallet og inn i krigsårene, var fokuset på total lojalitet til Adolf Hitler og til den nazistiske ideologien.⁸

⁵ Kershaw, Ian. *Hitler*. Forlaget Historie og Kultur AS. 2008: 127

⁶ Moorhouse, Roger. *Killing Hitler. The Third Reich and the Plots against the Führer*. Jonathan Cape London. 2006: 12, 13

⁷ Overy, Richard. *Goering, Hitler's Iron Knight*. Tauris Parke Paperbacks. 2012: 4, 5, 7

⁸ Williamson. 2013: 18, 19

Heinrich Himmlers betydning for SS

Det som skulle bli det mest prominente medlemmet av SS, og senere sjef for organisasjonen, var Heinrich Himmler. Det er vanskelig å si hva SS hadde blitt uten Himmer. SS ble på mange måter utviklet parallelt med Himmlers karriere innen det tredje riket. Det er derfor naturlig å vise til den videre historien til SS med Himmler som utgangspunkt. Heinrich Himmler ble født i 1900 inn i en respektert katolsk familie. Han var aldri en ener på skolen og han hadde ikke fysikken som krevdes for å lykkes innen sport og en militær karriere. Selv om han ikke kunne vise til fysiske og akademiske kvaliteter, var han en meget ambisiøs mann som tok pliktene sine alvorlig og hadde en imponerende arbeidsmoral. Disse egenskapene kom til god nytte for han og nazistene da han ble medlem av NSDAP i 1923.⁹ Han ble fort lagt merke til og fikk jobben som sekretær for Gregor Strasser, som på den tiden var partiets propagandasjef. Hans inntreden i SS kom også i 1923, da han ble innsatt som medlem nr 168.¹⁰ I SS skjøt karrieren til Himmler fart. Han steg raskt i gradene innad i organisasjonen og ble i 1927 nestleder i SS, under Erhard Heiden. Da Hitler to år senere fjernet Heiden fra posten sin som leder, ble Himmler utpekt til øverste sjef for SS, snarere kjent som Reichsführer-SS. Under Himmler fikk SS et mer ekstremt ideologisk preg og fortsatte å rekruttere kun menn de anså som de mest egnede av det tyske folk.¹¹

Noe av det første Himmler geskjeftet seg med var å gjøre SS til den dominerende organisasjonen ovenfor SA ,Sturmabteilung. SA hadde en lengre historie enn SS og var blitt en stor og potensielt farlig motstander for Himmler og eliteorganisasjonen hans. I takt med at medlemskap i SS økte raskt på begynnelsen av 30-tallet, ble det opprettet flere SS-distrikter og et klarere og mer definert rangssystem. Rekrutteringen til organisasjonen foregikk i stor grad blant de øverste samfunnsklassene, i motsetning til SA som ikke hadde de samme strenge kravene til rekrutteringsbasen sin.¹² I juni 1931 holdt Himmler en tale for lederskapet i SS hvor han ytret sine tanker om rollen til SS i fremtiden.¹³ Han snakket varmt om kameratskapet og blodsbandene innad i SS og hvordan det skulle styrke nasjonen og sørge for dens overlevelse. Himmler snakket også om den ideologiske kampen mellom den nordiske nasjonen og bolsjevismen. Han stilte spørsmål til om den nordiske nasjonen var i stand til å ekspandere og ta i bruk jorden for å danne et utgangspunkt for å fø den kommende generasjonen med nordiske mennesker. Om bolsjevismen kom seirende ut av den kommende

⁹ Williamson.2013: 20

¹⁰ Williamson.2013: 20, 21

¹¹ Longerich, Peter. *Heinrich Himmler*. Oxford University Press. 2012: 112, 113

¹² Longerich. 2012: 121

¹³ Longerich. 2012: 122

kampen ville den nordiske rasen bli utryddet og resultere i verdens ende. Ifølge Himmer var SS skjebnebestemt til å få en sentral rolle i denne kampen. Han mente at oppgaven som SS hadde i vente var den største utfordringen et land kunne møte. Oppgaven til SS var å danne et grunnlag for den neste generasjonen til å lage historie.¹⁴

Begrepet rase var sterkt dominerende innenfor SS, og Himmler understreket dette veldig tydelig i talen sin. Himmler var opptatt av at om man lot en person med et annet utseende enn den nordiske inn i rekkene til SS, ville det ødelegge moral og samhold og på sikt være ødeleggende for organisasjonen. Familietradisjonene var også veldig viktig for Himmler når det gjaldt å velge ut ledere til SS. Himmler var opptatt av at en leder ikke kunne komme fra en familie uten gode tradisjoner og av ren arisk avstamning.¹⁵ Vi ser at etter utnevnelsen av Himmler til Reichsführer-SS, at han introduserte det ideologiske tankesettet sitt og sine strenge regler til organisasjonen. Dette var med på å gjøre SS til den fryktede organisasjonen den utviklet seg til å bli, med et rykte for fanatisk offervilje i strid og med et strengt ideologisk preg.

Himmler var opptatt av sikkerheten innad i riket, og ville derfor opprette ulike kontorer med ansvar for etterretning for å forvalte rikets sikkerhet. I 1931, på Himmlers initiativ, ble det opprettet et etterretningskontor hvor ansvaret ble delegert til Reinhard Heydrich, en ambisiøs SS-mann. Etterretningskontoret skulle bli kjent under navnet Sicherheitsdienst, SD, sikkerhetstjenesten. Før SD ble grunnlagt hadde både nazipartiet og SA personell som drev med spionasje og etterretningsarbeid. Det som kjennetegnet disse tidligere etterretningstjenestene var at de var av lokal art og ikke hadde fordelen av å ha fagfolk i rekkene. SS hadde heller ingen etterretningsorganisasjon av betydning helt fram til begynnelsen av 1930-tallet. Det utviklet seg en paranoia for infiltratører innad i nazist-bevegelsen på 20 og 30-tallet, derfor ble det prioritert å utvikle et organ med personale som kunne motstå infiltrasjon og spioner og drive med motspionasje.¹⁶ Himmler så seg ut overnevnte Reinhard Heydrich som mannen som skulle danne det Tredje Rikets etterretningssystem. Reinhard Heydrich ble født i 1904. Han var fra tidlig alder opptatt av konkurranse og sport og var kjent for å ha et stort konkurranseinstinkt. I 1922 ble ha tatt opp som kadett i marinen, seks år senere var han løytnant. Men marinelivet skulle ikke bli Heydrichs skjebne. Etter å ha blitt avskjediget fra marinen, vendte han seg til den

¹⁴ Longerich. 2012: 123

¹⁵ Longerich. 2012: 124

¹⁶ Browder, George C. *Foundations of the Nazi Police State*. The University Press of Kentucky. 1990: 21-24

nasjonalsosialistiske bevegelsen. Himmler fattet raskt interesse for Heydrich og ansatte han som etterretningssjef i 1931.¹⁷ I juni 1932 ble SD opprettet som en formell organisasjon, med Heydrich som sjef. Rollen til SD i tiden før den nazistiske maktøvertakelsen bestod i å opprette et omfattende etterretningsnettverk. Dette nettverket skulle eksistere i alle delene av det tredje riket, med hovedtyngden i Berlin.¹⁸ Flere kontorer ble opprettet i kjølvannet av økt rekruttering. Himmler var også opptatt av at det ble foretatt rasesjekker av rekrutter og konene til SS-menn, slik at avkommet skulle forbli nordisk. Det ansvarlige kontoret for raseundersøkelser ble det nyopprettede "Rasse und Siedlungshauptamt", rasekontoret. Rasekontoret fikk et bredere ansvar i Tyskland utover 30-og 40-tallet.¹⁹

Innen juni 1932 bestod SS av 41,000 medlemmer. Det massive og økende medlemstallet krevde økt fokus på administrasjon. Som et resultat av den økende medlemsmassen, ble SS Verwaltungsamt, forvaltningskontoret, dannet. Himmler så seg meget fornøyd med utviklingen til organisasjonen sin, og hans lederegenskaper ble snakket høyt om blant medlemsmassen. En av Himmlers adjutanter var full av lovord om påvirkningen Himmler hadde på medlemmene sine:

What impressed all of those who had not yet met the Reichsführer-SS face to face was how, when marching slowly along the ranks, his clear eyes looked into our very souls. From this moment onwards he had succeeded in establishing the personal link that bound each one of us to his strong personality.²⁰

Vi kan med dette se at det var Himmlers sterke personlighet og ambisjoner som kan ha vært en av hovedgrunnene til at SS, både på slagmarken og i rollen organisasjonen hadde i interne forhold i Tyskland, var kjent som så fanatiske og lojale til det tredje riket og nazistenes sak. At SS ble den fryktede og effektive organisasjonen den skulle vise seg å bli, kan gjenspeiles i medlemmenes lojalitet til Himmler og gløden han viste for at den ariske rasens kamp mot ideologier han og SS så på som ødeleggende for Tyskland og den nordiske rase.

På den andre siden eksisterer det flere øyevitneskildringer som tegner et annet bilde av Himmlers personlighet. Mange mente han prøvde hardt i å kompensere for de kvalitetene han ikke hadde. Hans lite robuste fysikk og spesielle fremtreden trekkes fram som negative personlighetstrekk.²¹ Det skal dog nevnes at mange av disse skildringene ble gitt i avhør etter

¹⁷ Browder. 1990: 24-27

¹⁸ Browder. 1990: 33

¹⁹ Longerich. 2012: 126, 127

²⁰ Longerich. 2012: 136

²¹ Longerich. 2012 :138

krigen, og kan muligens være påvirket av frykt for egen framtid og for å virke formildene for eventuelle represalier. I begge fall var Himmler en viktig brikke i utviklingen av SS. Han valgte ut lederne i forvaltningsapparatene, og tok mange initiativ som styrket SS. I så måte kan man si at hans personlighet ikke var ødeleggende for SS' utvikling som organisasjon. Fra 1929-32, da SS var en meget liten organisasjon, hadde Himmler bidratt til at SS hadde utviklet seg til en godt strukturert organisasjon med et stort antall medlemmer og en radikal ideologi. Det er her vi kan se Himmlers organiseringstalent. Ikke minst skapte han en klar visjon som hans SS stod klare til å utføre.²²

Himmlers og SS' neste mål var å ta kontrollen over det tyske politiet. I kjølvannet av NSDAP' seier i 1933, ble så og si alle samfunnsfunksjoner overdratt til de nazistiske myndighetene. Nazistenes politiske motstandere ble terrorisert og satt i leire under såkalt varetakt uten noen form for lov og orden. Himmler ble utnevnt til fungerende politisjef i riket, og personell fra SA og SS fungerte som et slags støttepoliti. 1. april 1933 ble Himmler utnevnt til den offisielle stillingen som politisjef for det politiske politiet i Bayern. Dette innebar at Himmler hadde kontroll over politiet, støttepolitiet og konsentrasjonsleirene.²³

Med dette hadde Heinrich Himmler og SS nå full kontroll over det politiske politiet i Bayern som hadde et hovedformål: Å fange opp og internere politiske motstandere. Denne politiske politistyrken hadde blitt skilt fra det vanlige politiet og hadde en strengere organisasjon. I tillegg kunne den belage seg på støtte fra SS til sine ansvarsområder. Himmler delegerte også ansvaret for vaktholdet i de politiske leirene til SS. Himmler utnevnte Theodor Eicke til kommandant over Dachau konsentrasjonsleir. Gjennom krigsårene var det SS som hadde den totale kontrollen over alle konsentrasjonsleirene i Polen og Tyskland. Denne vaktavdelingen ble senere tildelt navnet SS-Totenkopfverbände, Dødningshode-enhetene, og representerte det mest fanatiske og ideologiske ved Himmlers SS.²⁴ På bare et år ser vi altså at Himmler tok kontrollen over et politi med ansvar for å internere og luke ut politiske motstandere. Han delegerte kontrollen og administrasjonen over dette til sitt SS, og tok etterhvert over politiet i flere andre tyske stater.²⁵

Et stort hinder i veien mot total maktdominans for Himmler og SS var SA og den paramilitære organisasjonens leder Ernst Röhm. SA hadde et betydelig større antall

²² Longerich. 2012: 138, 139

²³ Longerich. 2012: 149, 150

²⁴ Longerich. 2012: 151-152

²⁵ Longerich. 2012: 156

medlemmer enn SS, og flere SS-ledere og nazister i andre posisjoner fryktet for at SA skulle starte en revolusjon og ta over alle de nasjonalsosialistiske funksjonene. Hitler og hans nærmeste medarbeidere gikk derfor sammen om å legge en plan som skulle ta sikte på å eliminere lederskapet i SA og fra det utgangspunktet få SS inn i en enda mer dominerende rolle i det tredje riket.²⁶ ” De lange knivers natt ” er det kjente navnet på hendelsene som utspant seg fra 30 juni til 2 juli i 1934. SS-styrker arresterte og likviderte store deler av lederskapet innen SA, og med det eliminerte de det Hitler og hans medsammensvorne sa var en gryende revolusjon og en trussel mot deres egne maktposisjoner. SA var nå en betydelig svekket organisasjon og SS hadde nå overtaket. 26 juli 1934 ble det annonsert i avisen til NSDAP at SS nå var en helt uavhengig organisasjon innen partiet.²⁷ I perioden som fulgte etter utrenskningene i SA, var det en prioritet for SS og Himmler å bygge ut konsentrasjonsleirsystemet og sentralisere det. Mellom sommeren 1936 og 1937 la Himmler ned de små leirene som allerede eksisterte som politiske interneringsleirer og bygget nye leire med en klarere og mer moderne profil. Konsentrasjonsleir-inspektoratet hjalp Himmler og SS med å bygge de nye leirene. Mange ble bygget ut, både i Tyskland og i Østerrike etter at Anschluss var gjennomført. Baktanken bak denne utbyggingen var krigen som ikke var mange år unna. Hitler var nøye i sine taler med å understreke at om det skulle komme til å bryte ut krig, ville slike leire være viktige for å låse inn uønskede elementer.²⁸

Junkerskolene, utdanning av fremtidens SS-offiserer

Fokuset på å kun rekruttere de beste av de beste var sentralt for SS fra dannelsen av. Utover krigsårene ble kriteriene skrenket inn, både når det kom til rasebakgrunn og fysiske forutsetninger. Men SS opprettholdt hele tiden fokuset på å være en eliteorganisasjon. Dette ser man klart om man studerer kravene for medlemskap før krigens utbrudd. Rekruttene måtte ikke være av mindre høyde enn 1.80, komme fra gode familier uten rulleblad og være i god fysisk form. Mange av SS-rekruttene, i motsetning til de som søkte seg til hæren, kom i stor grad fra landsbygda og hadde dermed en større forståelse av å leve av landet og trivdes med det. Dette er et aspekt man kan trekke fram når det kom til SS' evne til å tilpasse seg feltlivet. I tillegg til at rekruttene, som i likhet med hæren, ble lært opp intensivt i våpentrening og fysisk fostring, var det store fokuset på politisk indoktrinering. Rekruttene gjennomgikk ekstensive forelesninger hvor det ble undervist om undermennesker og ansvaret de hadde for

²⁶ Williamson.2013: 32

²⁷ Williamson.2013: 33

²⁸ Longerich, Peter. 2012: 242

å sørge for at den nordiske rasen kom seirende ut av denne striden mot de underlegne.²⁹ SS brukte egne skoler for å utdanne unge kadetter til å bli kompetente ledere og få de rette militærtekniske evnene, de såkalte Junkerskolene. Den første av disse skolene ble opprettet i april 1934 i Bad Tölz. Ved krigens utbrudd fantes det ni Junkerskoler i Tyskland. Studiene var delt inn i studiegrupper og forelesninger. Opprinnelig var utdannelsen ved Junkerskolene på ti måneder, men med utbruddet av krigen ble utdannelsen redusert til 4 måneder.³⁰ Det første en kadett måtte gjennomgå var en opptakstest som kartla generelt kunnskapsnivå og generell militærkunnskap. Gjennom kursingen på skolene måtte kadettene gjennomgå to praktiske og to teoretiske prøver, en halvveis i kurset og en avsluttende. Det var i tillegg en avsluttende ukes lang feltøvelse. Klarte man seg gjennom testene, ble man sendt til Dachau for å gjennomføre et tropplederkurs. Da krigen brøt ut ble Dachau erstattet med en ren våpenskole. Det er verdt å merke seg at før krigens utbrudd ble det lagt vekt på ideologisk indoktrinering samt stort fokus på sport ved Junkerskolene. Da krigen brøt ut ble disse to undervisningsområdene nedprioritert til fordel for krigsrelatert undervisning, selv om det ved uteksaminering fortsatt ble lagt fokus på det ideologiske.³¹

I og med at SS ble sett på som en meget ideologisk organisasjon er det av interesse å se på nettopp hva den ideologiske opplæringen i Junkerskolene gikk ut på. Den ideologiske grunnopplæringen til Junker-kadetter dreide seg som den tyske historien helt tilbake til romertiden med fokus på rase og geopolitiske vinklinger, den siste rettet mot konseptet lebensraum. Fra et historieperspektiv ble det undervist om det tyske rikets del i en europeisk orden, og det tredje rikets rett til politisk forrang.³² For at elevene skulle få en avsmak for andre ideologier ble de lært at andre ideologier, særlig østlige og jødedommen, var av på et lavere kulturelt ståsted. Det ble også understreket at fremmede og giftige ideologier var ute etter å ødelegge tysk kultur og derfor legitimt å ta til våpen mot. På det ideologiske planet var SS betydelig mer aggressiv i den politiske indoktrineringen enn sine kollegaer i Wehrmacht. Hovedformålet med indoktrineringen var å gi elevene en selvtillit basert på en sterk ideologi, troen på at tyskerne og den ariske rase var de sterkeste. Raseundervisning var også en betydelig del av skolegangen der Junkerelevne lærte at hver rase hadde et felles sett av evner med et felles nedarvingssystem av psykiske og fysiske evner. Ut ifra dette synet ble man lært

²⁹ Williamson. 2012: 35, 37

³⁰ Wegner, Bernd. *The Waffen-SS. Organization, Ideology and Function*. Basil Blackwell Ltd. 1990: 151, 152

³¹ Wegner. 1990: 162-165

³² Wegner. 1990: 171

at den nordiske rase genetisk sett var overlegne andre raser. Den nordiske rase var preget av å være eksepsjonelt heroisk, sannferdige, kreative og med evner til å skape noe stort.³³

Den ideologiske indoktrineringen ved Junkerskolene tok altså sikte på å etablere hos elevene en oppfatning at de var overlegne andre raser, og at det var essensielt for overlevelsen til den ariske rase at Tyskland tok til våpen mot andre ideologier som utgjorde en fare for dem selv. Med en slik virkelighetsforståelse er det ikke vanskelig å se for seg hvorfor SS hadde et rykte på seg for å være fanatiske soldater ved frontavsnittene.

SS mot Wehrmacht

Forholdet mellom SS og Wehrmacht var gjennom hele krigen preget av en rivalisering som stod sterk og der de to partene hele tiden var ute etter å påpeke taktiske dumheter til den andre siden eller sine egne seire ovenfor hverandre. Slike muntlige og skriftlige beretninger er gjengitt i boken ”Soldater, beretninger om krig, drap og død”. Boken er også viktig i den forstand at den er med på å, om ikke kvele, men sette spørsmålstegn til visse myter som eksisterer rundt SS som en ideologisk og kamporganisasjon. Den gir også et interessant innblikk i hvordan de allierte så på stridskunnskapene og moralen til SS.³⁴

Det eksisterte mellom SS og Wehrmacht fordommer mot hverandre. En klassiker er påstanden om at Wehrmacht bestod av ”åreforkalkede generaler”, mens SS bestod av ”komplette dumskaller”. Bakgrunnen for disse fornærmelsene hadde sin opprinnelse i den keiserlige hær fra gammel tid av, rettet mot Wehrmach. SS derimot ble sett på som uprofesjonell sammenlignet med hæren.³⁵ Det er ifølge Neitzel og Welzer lite å spore av samhold mellom hæren og SS. Wehrmacht blir i flere tilfeller sitert i omtaler som angår SS som ”de andre”. Det bidro til å skape en rivalisering mellom de to organisasjonene.³⁶ Uansett, det fantes forskjeller mellom SS og Wehrmacht. Wehrmacht-soldater trekker fram en side ved SS som skiller seg ut: Den fanatiske offerdøden. En amerikansk militærpsykiater omtalte SS-soldatene han undersøkte som ”beundringsverdige, pokker til karer, spesielt utvalgt og skolert, og derfor fulle av dødsforakt”.³⁷ Denne dødsforakten var Himmler veldig nøye på i den politiske indoktrineringen av SS, og som historien har vist som reel flere ganger. Kurt Meyer, kommandør for SS-Hitlerjugend, er også sitert på noen uttalelser som kan tyde på fanatisme og råskap. Han sa at soldatene måtte være ”hedensk, fanatisk stridende som hatet enhver

³³ Wegner. 1990: 172

³⁴ Neitzel, Sönke. Welzer, Harald. *Soldater. Beretninger om krig, drap og død*. Press Pocket. 2012:310

³⁵ Neitzel, . 2012: 312

³⁶ Neitzel. 2012: 314

³⁷ Neitzel. 2012: 318

franskmann eller enhver amerikaner, det spiller ingen rolle, og kaste seg i strupen på ham og suge blodet ut av han. Han må hate alle, være alles dødsfiende. Bare slik kan vi vinne krigen”. Beretninger om slaget ved Thermopylene var også en fast del av tankesettet offiserene plantet inn i hodene på soldatene side.³⁸ Slike holdninger var typiske for SS, og var med på å prege Waffen SS som kamporganisasjon.

Tanken om at SS skulle være en fryktløs organisasjon som ikke lot seg skremme av noen, gjenspeiles i forskning som omfatter SS i nederlag og tilbaketrekningssituasjoner. Det forekommer av denne forskningen at SS hadde et betydelig færre antall soldater som overgav seg enn hva Wehrmacht hadde. Det er ikke representativt for alle frontavsnitt gjennom hele krigen, men Wehrmacht-soldater trekker dette særlig fram gjennom beretningene sine, og er derfor relevante.³⁹ Det var også en kjensgjerning at det fra begynnelsen av krigen var enhetsførernes oppgave å skolere soldatene sine politisk, ofte gjennom praktisk erfaring i felt. Å bruke vold som virkemiddel for å gjøre soldatene harde var heller ikke uvanlig i opplæringen innad i SS. Den totale opplæringen hadde som formål å gjøre soldatene klare på at de var ”Førerens elitetropper” hvis mål var å fremstå som et godt eksempel for Wehrmacht. Det innebar også at SS-soldater skulle være mye mer radikale enn sine kolleger i andre hæravdelinger.⁴⁰ Dette samsvarer godt med det Wehrmacht-soldater hadde å si om brutaliteten SS fremviste under felttogene i Frankrike og Sovjetunionen.⁴¹ Troen på å føre krigen videre med ekstrem brutalitet og fornektelse om at krigen umulig kunne vinnes, selv i 1945, går igjen når man ser på beretninger fra SS-fanger.⁴² Denne fanatismen beskriver på en god måte hvordan disse styrkene tenkte, eller var lært opp til å tenke. Det er viktig å ha i bakhodet for å forstå hvorfor og hvordan SS opererte på de mange frontavsnittene i løpet av andre verdenskrig.

³⁸ Neitzel. 2012: 318

³⁹ Neitzel. 2012: 319, 320

⁴⁰ Neitzel. 2012: 331, 332

⁴¹ Neitzel. 2012: 332

⁴² Neitzel. 2012. 334

Kapittel 3: Østerrike og Ernst Kaltenbrunner

Østerrike og Tyskland

Da Ernst Kaltenbrunner spilte en rolle i Anschluss og Østerrike i 1920 og 30-årene, velger jeg å inkludere historien bak sammenslåingen mellom Tyskland og Østerrike før jeg redegjør for Kaltenbrunner. Kaltenbrunner-kapittelet inneholder en rekke årstall og hendelser som blir redegjort for her slik at leseren får en større forståelse av historiebildet.

Det er interessant å se hvordan de allierte under Moskva-konferansen i 1943 uttrykte seg om Anschluss, sammenslåingen av Tyskland og Østerrike i mars 1938. Det de allierte kom fram til var at Østerrike var det første offeret for den tyske aggresjonen. Det var få Østerrikere som ville vedkjenne seg noe annet. Nå ble landet i stand til å vise til at det var Tyskland som initierte Anschluss, og ikke dem selv.⁴³ Etter første verdenskrig ble den Østerrikske republikken opprettet. Forholdene i republikken var ikke spesielt gode. De politiske partiene i Østerrike så på hverandre som bitre fiender og ikke som felles borgere. En stor andel av landets innbyggere mente at en sammenslåing med Tyskland var den eneste muligheten for overlevelse både økonomisk og politisk.⁴⁴ Bestemmelsene etter første verdenskrig gavnet ikke den nye østerrikske republikken fra et geografisk synspunkt. Da Saint Germain-traktaten ble undertegnet i 1919, mistet det tidligere Østerrike-Ungarn store områder med en majoritet av tysktalende borgere. Østerrike mistet i tillegg Sør-Tyrol til Italia, som gjorde Italia i stand til å danne en strategisk front mot Østerrike. Tilsammen ble en tredjedel av tysktalende østerrikere plassert under fremmed styre. Til tross for mye negativisme, var ikke Østerrike i en helt fortvilet situasjon rent ressursmessig. Landet hadde fortsatt tilgang til vann-kraft, jernforekomster og en kompetent arbeidsstyrke.⁴⁵ Den hardest rammede gruppen i Østerrike var middelklassen. Mange Østerrikere så på opprettelsen av republikken som en falsk konstruksjon, og en sammenslåing med Tyskland var for en majoritet av befolkningen sterkt ønskelig. Forhåpningene blant innbyggerne om Anschluss var de østerrikske nazistenes trumfkort når det gjaldt å vinne folket. Nazistene trengte ikke å skape debatten, de utnyttet den. Partiet til østerrikske nazistenes ble kalt DNSAP, Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei. Partiet hadde blitt stiftet i 1903 under navnet DAP, Deutsche Arbeiterpartei.⁴⁶ Lederen for partiet etter første verdenskrig het Walter Riehl. Det var forskjeller mellom det

⁴³ Pauley, Bruce .Hitler and the Forgotten Nazis. A History of Austrian National Socialism. The University of North Carolina Press. 1981: 3

⁴⁴ Pauley. 1981: 3

⁴⁵ Pauley. 1981: 4, 5

⁴⁶ Pauley. 1981: 25

østerrikske partiet og partibrødrene deres i Tyskland. Riehl var en mer jovial leder og mer satirisk i sin politiske fremtoning enn Hitler, som var betydelig mer kompromissløs og utagerende. Den største forskjellen var den demokratiske kulturen innad i det østerrikske partiet, i motsetning til Hitler, som ikke ville ha interne diskusjoner. Etter første verdenskrig ble partiets antisemittiske holdninger forsterket. Jødisk herredømme var øverst på listen over de største truslene DNSAP mente Østerrike stod ovenfor.⁴⁷

1923 skulle vise seg å være et år hvor både det tyske og østerrikske nazipartiet ikke så tilbake på som spesielt vellykket. De tyske nazistene gikk på en politisk smell da de forsøkte å kuppe Weimar-republikken. Hitler ble arrestert og partiet gikk drastisk nedover. De østerrikske nazistene gikk inn i en periode med massive interne stridigheter.⁴⁸ Walter Riehl var ivrig etter å danne en politisk koalisjon med partiet Greater German's People Party, for å sikre seg plass i parlamentet. Men Riehls forslag falt ikke i god jord, og han ble nedstemt av sine partifeller. Riehl valgte å trekke seg som partileder etter et forslaget hans ble nedstemt. De Østerrikske nazistene var opptatt av å støtte Hitler fra deres posisjon i Østerrike. De smuglet penger til partiet og marsjerte for å vise sin støtte til Hitler. I og med at det tyske nazipartiet var blitt forbudt, hjalp østerrikske nazister til med å skjule etterlyste tyske nazister.⁴⁹ Det skulle komme en alvorlig rift innad i partiet i årsskiftet 1925/26. Forholdet mellom partiets yngre garde og partiets eldre ledere surnet betraktelig da de yngre kreftene krevde en mer militant tilnærming for partiets politiske vei videre. De eldre nazistene var fornøyde med at prosessen med å lede partiet fremover ikke gikk overveldende raskt. I 1926 ble en stor gruppe unge nazister utvist fra partiet på grunn av aktiviteter de eldre nazistene så på som destruktive for partiet. Det inkluderte vold og provoserende aktiviteter. Nazipartiet var nå delt i to. Den nye faksjonen av unge nazister ble ledet av Ernst Graber og Richard Suchenwirth. Den eldre delen av partiet ble ledet av Karl Schulz. Den yngre garden og følgerne deres dannet et nytt parti, NSDAP HitlerUnion. Det nye partiet sverget en ed til Adolf Hitler og var betydelig mer radikale enn NSDAP.⁵⁰

De to gruppene var hele tiden ute etter å svekke hverandre. Schulz-gruppen stemplet Hitlerunionen som fascister, noe som ble regnet som grovt krenkende i og med at italienerne ikke var godt likt i Østerrike på grunn av situasjonen i sør-Tyrol. Schulz-gruppen gikk også bort fra de tradisjonelle brune skjortene og anskaffet seg grå i protest. Hitler var opptatt av at

⁴⁷ Pauley. 1981: 29-31

⁴⁸ Pauley. 1981: 36

⁴⁹ Pauley. 1981. 37, 38

⁵⁰ Pauley. 1981: 41-43

de to gruppene skulle komme til enighet, og forhandlinger ble iverksatt i 1930. Men forhandlingene kom ikke fram til en løsning, og de to partene forble separate.⁵¹ Da Hitler gjorde et brakvalg i 1930, økte det også støtten for NSDAPs Hitlerunion i Østerrike. Schulz-gruppen ble etter valget i Tyskland en meget marginal gruppe. Hitlerunionen fikk 110 000 stemmer i 1930s parlamentsvalg. Situasjonen for det østerrikske nazipartiet i 1930 var blandet. De hadde gjort det bedre i valget av 1930 enn tidligere valg, men savnet av en sterk leder realiserte ikke potensialet til partiet. At partiet ikke lenger var i en stor feide med Schulz-gruppen, gjorde det politiske klimaet mer levelig. Men, til tross for at partiet vokste, hadde det fortsatt ikke maktet å få inn en eneste representant i parlamentet.⁵² Et stort politisk gjennombrudd for nazistene kom i 1932. Nazistene gjorde gode resultater i lokale valg i Østerrike i tillegg til at Engelbert Dollfuss dannet en ny regjering. Med dannelsen av den nye regjeringen ble det et maktskifte i det politiske landskapet i Østerrike, et maktskifte som skulle komme nazistene til gode senere. Nazipartiet hadde også funnet en karismatisk leder i Theodor Habicht, som ble fremtredende i partiet fra 1931. I tillegg hadde Dollfuss-regjeringen fjernet Anschluss fra deres topp politiske prioriteter, og i og med at den store depresjonen gjorde Anschluss spørsmålet mer aktuelt enn noen gang, var nazipartiets vekst og framtidsutsikter mer positive enn noen gang.⁵³

De to tradisjonelt største partiene Østerrike var Sosialistene og det Kristne-Sosialistiske Partiet. Stridighetene mellom de to partiene var store, noe som kulminerte med regelrette stridigheter i 1933, da kansellere til det Kristne-Sosialistiske Partiet, Engelbregt Dollfuss oppløste Parlamentet og innsatte et autoritært regime i Østerrike. Regimet sørget for at politiet trakasserte sosialistene ved enhver anledning, hvorpå mange flyktet landet. Dollfuss erklærte så det sosialistiske partiet for forbudt. Tusener ble arrestert og fengslet, i tillegg til at Dollfuss jobbet fram en ny grunnlov den første mai 1934 som avskaffet valg i landet.⁵⁴ Dollfuss hadde tidligere, i 1933, også pålagt et forbud mot nazipartiet i Østerrike. Selv om partiet hadde blitt forbudt hadde det ikke hindret partiet i å vokse. Medlemstallene til partiet da det ble forbudt lå på rundt 70 000. Innen noen måneder hadde det vokst med et par titalls tusen. Vold og antisemittisme holdt partiet sammen.⁵⁵ Den nazistiske propagandaen stoppet heller ikke på tross av at partiet nå var blitt forbudt. Habicht sendte radiomeldinger fra Tyskland inn til

⁵¹ Pauley. 1981: 47-49

⁵² Pauley. 1981: 67, 68

⁵³ Pauley. 1981: 78, 84

⁵⁴ Evans, Richard. *The Third Reich in Power. How the Nazis won over the Hearts and Minds of a Nation.* The Penguin Group. 2006: 620

⁵⁵ Evans. 2006: 621

Østerrike hvor han oppfordret til mer vold og opprør mot regjeringen. Det ble også plassert høytalere ved den Østerrikske grensen som spredte nazipropaganda inn i landet, i tillegg til at fly ble sendt over Østerrike som slapp ned flygeblader.⁵⁶ Sommeren 1934 eskalerte volden. SS-lederen i Wien, Fridolin Glass, var fast bestemt på å kuppe den Østerrikske regjeringen. Den 25 juli marsjerte han og SS-troppene hans inn i kanselleriet i Wien kledd i uniformer fra hæren. Dollfuss forsøkte å rømme, men ble oppdaget og henrettet der han stod. Gjennom radiomeldinger annonserte kupp-medlemmene at regjeringen hadde gått av. Men kuppet ble ikke en suksess for nazistene. Over store deler av landet tok nazistene til våpen, men det ble slått ned av hæren. Det har senere kommet fram at partiet var i en altfor svak posisjon til å begå en revolusjon. Styrkene var dårlig trent, og det var isfront mellom SA og SS i landet. Hitler ville heller ikke ha noe med kuppet å gjøre, og lot de østerrikske nazistene i stikken. Etter det mislykkede kuppforsøket dannet justisminister Kurt von Schuschnigg en ny regjering.⁵⁷

Etter kuppet var det østerrikske nazipartiet i preget av kaos. Ledere i partiet satt enten i fengsel, leirer eller de hadde flyktet over til Tyskland.⁵⁸ Partiet overlevde ved hjelp av nazistene som ikke var fengslet eller på flukt som forble aktive og opererte i celler uavhengige av hverandre. Nazistene rettet fokuset sitt mot spionasje og opprettet skalkeskjul i form av sportsforeninger og kulturorganisasjoner for å skjule virksomheten sin. Dollfuss' etterfølger, Kurt Schuschnigg, var opptatt av å prøve å komme til en slags enighet med nazistene for at ikke voldsomhetene skulle blusse opp igjen. Da Benito Mussolini, som hadde inngått en avtale med Østerrike i 1934 om å beskytte landet mot aggresjon utenfra, valgte å tre vekk fra avtalen i 1936 på grunn av sanksjonene Italia fikk mot seg da de invaderte Etiopia, og dermed gå over i ledtog med Hitler, stod Østerrike igjen alene. Mussolini anbefalte Schuschnigg til å jobbe fram en intern fred med nazistene. Schuschnigg kontaktet Hitler og jobbet frem Juliavtalen som ble signert 11 juli 1936. Den innebar at Tyskland skulle anerkjenne Østerrike som en uavhengig stat, men Østerrike måtte føre en politikk lik Tysklands.⁵⁹ Fra 1936 begynte Schuschnigg-regjeringen å falme. Den hadde ikke lyktes i sine forsøk på å styrke den økonomiske situasjonen i landet. Fattigdom hadde vendt befolkningen i Østerrike mot regjeringen og skapt en forestilling om at landet ikke kunne komme seg ut av uføre det befant seg i på egen hånd. Flere og flere så mot Tyskland som den eneste utveien. Samtidig økte

⁵⁶ Pauley. 1981: 114, 115

⁵⁷ Evans. 2006: 620, 621

⁵⁸ Pauley. 1981: 138

⁵⁹ Pauley. 1981: 141, 142, 164, 165

antisemittismen i landet betraktelig i takt med den økende misnøyen. Schuschnigg gjorde et forsøk på å danne et slags fascistisk styre i landet, men dette sviktet totalt da folket anså et slikt forsøk som en parodi. Paramilitære grupper trakk også i stor grad mot den nazistiske bevegelsen, som hadde holdt seg i skyggene etter at Schuschnigg forbød partiet.⁶⁰

Hitler avtalte et møte med Schuschnigg i Berchtesgarden den 12 februar 1938, en av Hitlers residenser. Hitler hadde planlagt at møtet skulle ha en truende karakter, noe han oppnådde ved å invitere mange høytstående Wehrmacht-offiserer til møtet ved landstedet sitt. Hitler var klar over at Schuschnigg var i et utsatt politisk situasjon. Det utnyttet han gjennom å holde en tordentale foran Schuschnigg om at Østerrikes historie var en sammenhengende forræderi-saga. Hitler holdt det gående i to timer, og påpekte også at han selv hadde gjennomført alle målene han hadde satt for seg. Hitler truet Schuschnigg med militær invasjon av Østerrike om ikke kravene hans til Østerrike ble innfridd. Schuschnigg så ingen annen utvei enn å gå med på Hitlers krav. Den 15 februar ble kravene ratifisert. Østerrike gikk med på en felles utenrikspolitikk med Tyskland. Nazipartiet ble gjort lovlig igjen, i tillegg til at fengslede nazister ble sluppet fri. Seyss-Inquart ble innsatt som innenriksminister, etter Hitlers ønske.⁶¹ Hitler var fortsatt opptatt av å realisere Anschluss, noe han snakket om da han talte den 20 februar 1938 i Riksdagen. I talen påpekte han at Tyskland ikke kunne la være å overse skjebnen til de ti millioner tyskerne utenfor rikets grenser. Dagen etter gikk østerrikske nazister offentlig rundt med nazisymboler, som var blitt forbudt etter juli-opprøret, i den tro at Anschluss kom til å skje omgående. Ikke mange dager senere, den 12 mars 1938, marsjerte tyske tropper inn i Østerrike og innlemmet landet i det tredje riket. Anschluss var et faktum.⁶²

Ernst Kaltenbrunner

Ernst Kaltenbrunner var mannen som tok over stillingen som sjef for

Reichssicherheitshauptamt, rikets sikkerhetshovedkvarter, etter at den forrige lederen Reinhard Heydrich, ble myrdet i Tsjekia i 1942. En aktør innen det tredje riket i krigens siste år, Ernst Kaltenbrunner har ikke blitt viet massiv litterær omtale på linje med andre store skikkelser i Nazi-Tyskland på 1930 og 40-tallet. Han er dog nevnt i en rekke bøker, men i korte avsnitt og ikke i lange utredelser. Da Nürnbergprosessene startet i november 1945, var det Ernst Kaltenbrunner som var valgt av påtalemyndighetene til å representere SS. Som sjef for RSHA var Kaltenbrunner den av de tiltalte med høyest SS-rang. I rettsprosessene som fulgte,

⁶⁰ Evans. 2006: 648, 649

⁶¹ Evans. 2006: 649, 650

⁶² Pauley. 1981: 198, 203, 208, 2014

skulle Kaltenbrunner bli stilt til ansvar for en rekke anklager mot han som blant annet involverte ordre om massedrap på sivilbefolkning og minoriteter i Europa. Kaltenbrunner representerte det SS stod for: Ideologisk og fanatisk.⁶³

Ernst Kaltenbrunner ble født i 1903 i Ried i Østerrike. Faren hans, Hugo Kaltenbrunner var advokat og familien var respektert og godt likt i lokalsamfunnet. Både innen litteraturfaget og det juridiske fagområdet var familien anerkjent. Hugo Kaltenbrunner var opptatt av det ”oppriktige tyske”, og var glad i å undervise sine barn i historie og geografi. Kaltenbrunners mor, Theresia Utwardy, favoriserte sin sønn Ernst, og han skriver varmt om henne i de få notatene han la igjen. Til faren hadde Ernst et mer distansert forhold, men ikke av den dårlige sorten. Hugo Kaltenbrunner var ikke en spesiell radikal far, men hadde klare politiske ideer som ikke var uvanlige i hans samtid. Hugo Kaltenbrunner var svært villig til en sammenslåing med Tyskland. Han hadde profesjonell kontakt med jøder, men var sterkt imot å omgås med dem i private sammenhenger.⁶⁴

Ernst Kaltenbrunner, som skrev sine memoarer i Nürnberg, ble opptatt av kjerneverdier som et sunt og sterkt familieliv og en forkjærlighet for det enkle bondelivet da han gikk på skole i Raab i Østerrike. Under krigen, som sjef for RSHA, snakket Kaltenbrunner ofte med kollegaer om at han etter krigen hadde lyst til å pensjonere seg og leve som bonde. Det er finnes ingen kilder om Kaltenbrunners oppfatning om første verdenskrig, som kanskje kunne forklart noe om hans senere karriere. Det er først gjennom skolegangen hans på gymnasium hvor det eksisterer beretninger som kan føre oss til noen svar på hva som formet Kaltenbrunner til den ideologiske soldaten han ble senere i livet. En beretning fra en av klassekameratene hans beskriver en stor interesse for tysk mytologi og en fanatisk interesse for politiske diskusjoner som ofte endte med at Kaltenbrunners særegne stahet seiret og muligheter for overtalelse var nytteløse.⁶⁵

I 1926 hadde Ernst Kaltenbrunner gjennomført utdanningen sin som jurist. Både under og etter sin akademiske utdanning var Kaltenbrunner svært delaktig i såkalte ”brorskap” eller ”Burschenschaft”, ansamlinger av studenter som møttes i cafeer og kroer for å dele og diskutere sine politiske oppfatninger. I disse gruppene fant Kaltenbrunner verdier han verdsatte høyt: kameratskap, drikkekompanjonger og en følelse av å være en del av en elite

⁶³ Black, Peter. *Ernst Kaltenbrunner*. Princeton University Press. 1984: 3

⁶⁴ Black. 1984: 27-29

⁶⁵ Black. 1984: 33, 34

som hadde de politiske svarene. Disse politiske brorskapene så på seg selv som forsvarere av tysk kultur i et samfunn som de mente var destruktiv for det tyske. Det er under tiden med brorskapene at Kaltenbrunners lederegenskaper kom til syne. Han steg raskt i gradene innen brorskapet og hadde flere lederstillinger, blant annet som formann og som sekretær. Han var også delaktig i å organisere svertetekampanjer mot jøder og politiske motstandere.⁶⁶ Disse ”brorskapene” var vanlige i Østerrike på 20-tallet. De dyrket det særegne tyske og unngikk kontakt med dem som var av andre politiske oppfatninger. Det er her jeg mener Kaltenbrunner tilegnet seg grunnlaget for den fanatismen han ble kjent for senere i sin karriere. Alle elementene som disse pro-tyske miljøene foraktet, marxismen, liberalismen, slavisk nasjonalisme og troen på at jøder stod bak en konspirasjon for å svekke det tyske folket, var elementer som Kaltenbrunner som sjef for RSHA hadde ansvar for å tilintetgjøre. Det er i alle fall sikkert at Kaltenbrunner opparbeidet seg sitt ideologiske grunnlag mens han var aktiv i brorskapene. I tiden fremover skulle Kaltenbrunner ble aktiv innen den østerrikske nazistbevegelsen.

Det finnes få kilder som tar for seg livet til Kaltenbrunner fra tiden da han var med i ”brorskapene”, til da han ble medlem av det Østerrikske NSDAP og SS i 1931. Det som er kjent er at Kaltenbrunner først ble medlem av Deutsch-Völkischer Turnverein og Heimwehr. Dette var organisasjoner med sterke høyreekstreme innslag og med en ideologi som Kaltenbrunner kunne identifisere seg med, blant annet de anti-marxistiske og anti-jødiske innslagene. I og med at Kaltenbrunner i sine memoarer ikke nevner hvorfor han ble med i SS og NSDAP, er medlemskap i de overnevnte organisasjonene klare indikasjoner på at Kaltenbrunner tok steget inn i organisasjoner med et dypere ideologisk preg. Han uttrykte ovenfor barna sine at han forlot Heimwehr til fordel for det Østerrikske nazipartiet på grunn av dårlig ledelse og brudd i ideologisk oppfatning.⁶⁷ I nazistbevegelsen fant Kaltenbrunner det han mente manglet i Heimwehr, en ideologi som baserte seg på ren raselære og hvis formål var å samle alle tyske folk under et banner. Og ikke minst med en sterk leder i front. Det skal også nevnes at Kaltenbrunner fra tidlig av var opptatt av en sammenslåing med Tyskland og Østerrike, og denne kjernesaken fant han også igjen hos nazistene.⁶⁸

Etter suksessen til NSDAP i 1933 ble de østerrikske nazistene inspirert og ville ha nyvalg i Østerrike. Med vold og terror forsøkte de å fremme et nytt valg, som endte med at

⁶⁶ Black. 1984: 44-46

⁶⁷ Black. 1984: 54-56

⁶⁸ Black. 1984: 64

myndighetene grep inn og fengslet mye av lederskapet for nazistene i Østerrike.⁶⁹ Nazistene ble derfor tvunget under jorden, og de resterende medlemmene mente at partiet måtte ty til en mer moderat front for å fremme sin sak og vinne fram politisk. Kaltenbrunner sa seg også enig i dette, selv om dette sannsynligvis var en taktisk løsning. Han hadde sterke bånd til medlemmene av nazistbevegelsen som hadde gått i dekning og under jorden.⁷⁰

Kaltenbrunner ble selv fengslet i etterkant av det mislykkede forsøket til de østerrikske nazistene på å ta makten. På grunn av lite bevis ble Kaltenbrunner i 1935 kun dømt for medlemskap i SS, som hadde blitt ulovlig. Mange nazister, i likhet med Kaltenbrunner, stod ovenfor fengselsstraffer og flyktet til Tyskland. Kaltenbrunner ble visnok beordret av Himmler til å bli værende, ifølge Kaltenbrunners egne ord.⁷¹ Det er ikke dokumentert hva slags forhold som eksisterte mellom Himmler og Kaltenbrunner da Kaltenbrunner ble fengslet, men Himmler utpekte Kaltenbrunner til sjef for SS i øvre og nedre Østerrike høsten 1935, noe som antyder om at det må ha eksistert kontakt i en viss grad før den tid. Og ikke minst at Himmler hadde troen på Kaltenbrunner som kompetent nok til å bli delegert et slikt ansvarsområde. Kaltenbrunner fortsatte å holde kontakten med mye av SS-eliten i Tyskland i tiden etter forfremmelsen. Møter med Himmler og Heydrich hvor Kaltenbrunner overleverte etterretningsdokumenter med hemmelig innhold om Østerrikes utenrikspolitikk skjedde hyppig.⁷²

I januar 1936 ble Kaltenbrunner utnevnt til sjef for SS i Østerrike. En hovedgrunn til utnevnelsen som sjef ligger i den Tysk-Østerrikske avtalen fra 1936. Avtalens hovedpunkt var at Tyskland skulle anerkjenne Østerrike som uavhengig og ikke blande seg inn i landets affærer. I hemmelighet ble denne avtalen undertegnet med det i tankene at Hitler skulle bruke sin innflytelse over det østerrikske nazipartiet til å senere ta kontroll over landet. I og med at Himmler og Hitler ville ha midlertidig ro i Østerrike, ble Kaltenbrunner som nevnt utpekt som SS-sjef i landet. Himmler anså han som rett person til å holde SS i tøylene og opprettholde Hitlers krav om ro.⁷³ Kaltenbrunner var en god kandidat til jobben som SS-sjef. Han var regnet for å være særdeles dyktig i etterretningsarbeid, og han hadde dannet seg et stort nettverk som innebar kontakt med mange av de mest betydelige lederne i det Tredje Riket.⁷⁴

⁶⁹ Black. 1984: 74

⁷⁰ Black. 1984: 78-79

⁷¹ Black. 1984: 79

⁷² Black. 1984: 79, 82-83

⁷³ Black. 1984: 84-85

⁷⁴ Black. 1984: 86

Kaltenbrunner hadde store tanker om et sammenslått Tyskland og Østerrike. Denne drømmen skulle vise seg å bli en realitet natt til 12 mars 1938. Kaltenbrunner var også en aktør, dog ikke av betydelig art, i Anschluss. Han organiserte 700 SS-personell som skulle vokte kanslerkontoret mens det ble forhandlet inne i bygget. Anschluss-avtalen ble ratifisert den 13 mars 1938.⁷⁵ Ernst Kaltenbrunner ble utnevnt til sjef for det østerrikske politiet. Selv om det eksisterer kilder som kan tyde på at Kaltenbrunner med flere delte en oppfatning om at det burde ha vært de østerrikske nazistene som gjorde grovarbeidet i Anschluss og ikke Wehrmacht, hadde Kaltenbrunners karriere tatt et betydelig steg framover.⁷⁶ Han hadde vist en offervilje til nazismen i tiden da den ble forbudt i Østerrike. Han mistet advokatbevilgningen sin og han ble satt i fengsel. Dette foret han med en forakt for systemet han levde i, og kan ha vært en drivende motivator for hans senere karriere. Hitlers ønske om at den østerrikske nazistbevegelsen skulle ligge lavt i det politiske terrenget, og de resultatene det brakte med seg, kan også ha vært med på å styrke troen på at Hitler var den rette til å føre det tyske folk til seier. Kaltenbrunner mente at Anschluss realiserte de politiske lengslene sine.⁷⁷ Kaltenbrunner skulle i årene som kom få desto flere ansvarsbelastende arbeidsoppgaver som var av ekstrem politisk karakter.⁷⁸

Heinrich Himmler var raskt ute med å sette sitt preg på det nyinnlemmede Østerrike. Han innførte en Ostmark-loven, som innebar at nazistene i Østerrike fikk ansvar for hver sine distrikter. Ostmark ble fellesbetegnelsen på disse distriktene som nå utgjorde Østerrike.⁷⁹ Himmler var raskt ute med å utnevne Kaltenbrunner til sjef for det nyorganiserte SS-overavdeling Østerrike. Denne omorganiseringen skjedde 12 mars 1938. Kaltenbrunner ble også innsatt som HSSPF, Høyere SS politi-fører, for et militærdistrikt i Østerrike. Denne stillingen ble opprettet av Himmler for å utbedre koordineringen av det omfattende SS-politiet og for å gi arbeidsoppgavene til politiet et lokalt fokus. Kaltenbrunner fikk altså et ansvar som omfattet regional kommando over et organ som skulle forbedre sikkerheten til riket.⁸⁰

Kaltenbrunners karriere fra da han ble innsatt som HSSPF i 1938 var preget av blandet suksess for Kaltenbrunner. Han ble med årene begrenset av personell i andre SS-avdelinger, blant andre Reinhard Heydrich, og ble ifølge han selv satt til oppgaver han anså som kjedelige og med lite mening. Oppgavene til Kaltenbrunner i løpet av denne tidsperioden gikk

⁷⁵ Black. 1984: 96

⁷⁶ Black. 1984: 97

⁷⁷ Black. 1984: 103

⁷⁸ Black. 1984: 102, 103

⁷⁹ Black. 1984: 104

⁸⁰ Black. 1984: 104, 105

blant annet ut på å overvære nyansettelser av politimenn inn i SS-styrken. Han var også ansvarlig for å godkjenne treningsprogrammer for potensielle SS-rekrutter. Kaltenbrunner hadde også rollen som saksbehandler i individuelle juridiske saker for SS-medlemmer. Disse oppgavene fylte ikke Kaltenbrunner med den samme spenningen han opplevde i årene med undergrunns-aktiviteter og i burgenschaft-miljøet.⁸¹ I 1942 skulle dette endre seg. Heydrich, som i 1942 var sjef for RSHA, ble utsatt for et attentat i Tsjekia og døde av skadene han ble påført. Himmler tok selv over RSHA i noen måneder før han i 1942 i samsvar med Hitler bestemte seg for å delegere jobben til Kaltenbrunner. Kaltenbrunner sa selv at han takket nei på bakgrunn av uoverensstemmelser i struktureringen av RSHA. Men da han i januar 1943 nok en gang ble innkalt og beordret til å ta jobben tok han stillingen.⁸²

Ernst Kaltenbrunner nådde i januar 1943 toppen av sin karriere innen SS og innen det tredje riket. Han beholdt stillingen som sjef for RSHA til krigens slutt i mai 1945. Han ble tatt til fange av amerikanske soldater den 12 mai i en hytte i alpene hvor han hadde søkt tilflukt sammen med noen kompanjonger. Han identifiserte seg først ikke som Ernst Kaltenbrunner, men som lege i Wehrmacht. Da de ankom byen nedenfor hytta de hadde gjemt seg i, ble Kaltenbrunner gjenkjent av elskerinnen sin. Hun ropte ut navnet hans og kastet seg inn i armene hans. Ernst Kaltenbrunner var nå i de alliertes varetekt.⁸³ I det neste kapittelet kommer jeg til å redegjøre for arbeidet som lå bak Nürnbergprosessen og hva som var formålet med dem. Men først skal jeg gjennomgå hva RSHA var og hvilke funksjoner det hadde i det tredje riket.

Reichssicherheitshauptamt

Som sjef for RSHA hadde Kaltenbrunner en posisjon som sjef over et organ som hadde ansvar for den ideologiske krigføringen, og alt det innebar. For å gi et inntrykk av hva RSHA var og hvorfor det ble dannet, skal jeg kort redegjøre for dette apparatet.

I april 1939 ble Reinhard Heydrich engasjert med å reorganisere SD og sikkerhetspolitiet. Heydrich mente at en sammenslåing ikke måtte gå på bekostning av SS-ideologien og at det derfor var viktig å opprettholde den fundamentale SS-holdningen.⁸⁴ I juli samme år hadde Heydrich arbeidet seg fram en skisse av hva som skulle bli RSHA. Himmler godkjente planen som Heydrich hadde utarbeidet og ratifiserte den 27 september 1939. Det skal sies at RSHA

⁸¹ Black .1984: 109, 126

⁸² Black. 1984: 127, 128

⁸³ Black. 1984: 258, 259

⁸⁴ Wildt, Michael. *An uncompromising generation. The Nazi Leadership of the Reich Security Main Office*. The university of Wisconsin press. 2009: 160, 161

juridisk sett ikke var et samlet organ. Men ut ifra et nazistisk politisk synspunkt var RSHA et organ som skjøttet den nazistiske ideologiens kjerneverdier til det fulle og tok sikte på å kvele og eliminere nazismens fiender. RSHA kan defineres som organet som skulle håndheve den nazistiske ideologiens synspunkter, som også innebar å beskytte den mot alle fiender, innenlands og utenlands.⁸⁵

Det ble opprettet syv kontorer innenfor RSHA som hadde hvert sitt ansvarsområde. RSHA bestod av følgende kontorer:

Sjef for RSHA 1939-1942: Reinhard Heydrich 1942-1943: Heinrich Himmler (Vikarierende sjef) 1943-1945: Ernst Kaltenbrunner
Amt I: Personell
Amt II: Organisasjon, Jus, Administrasjon
Amt III: SD-Innland, Innenrikssikkerhetstjenesten
Amt IV: Gestapo
Amt V: Kriminalpolitiet, (KRIPO)
Amt VI: SD-Utland
Amt VII: Ideologisk forskning

⁸⁵ Wildt. 2009: 164

Opprettelsesdatoen tatt i betraktning er det på det rene at RSHA var et organ som skulle fungere i krig, på tross av at det i utgangspunktet var ment for å være et apparat som skulle utøve oppgaver i fredstid. Utbruddet av andre verdenskrig var beleilig for RSHA og organets sentrale aktører. Med Tysklands utvidelse fikk RSHA muligheten til å utøve sine ideologiske overbevisninger i de okkuperte områdene gjennom tortur og systematisk folkemord. Det ble gjort uten at RSHA ble begrenset av noen form for restriksjoner. At organet var ekstremt byråkratisk hindret ikke målene det hadde satt seg for seg fore. Lederne i RSHA fikk muligheten til å utøve sine politiske overbevisninger gjennom betingelsesløse metoder i tillegg til å utføre nazi-elitens største mål: Restrukturere raseforholdet i Europa gjennom systematisk folkemord.⁸⁶

⁸⁶ Wildt. 2009: 165, 166. Tabell: 14-17

Kapittel 4: Nürnbergprosessen

Nürnbergprosessen regnes som de første rettsakene der formålet var å straffe personer ansvarlig for folkemord og krigsforbrytelser på en internasjonal skala. Lederne i de allierte landene møttes høsten 1943 til Moskva-konferansen for å diskutere hvordan de skulle stille til ansvar de ansvarlige for de systematiske folkemordene som nazistene begikk i Europa. Den 26 oktober 1943 var datoen da det første møtet for United Nations War Crimes Commission ble holdt. På møtet deltok femten allierte nasjoner for å diskutere straffeforfølgelse av nazister etter krigen.⁸⁷ Det var forskjellige meninger blant de allierte om hvordan de skulle gå frem i straffeforfølgelsen av nazistene, og mye bunnet ut i lange byråkratiske prosesser. Ansvar for forberedelsene av rettsakene ble derfor delegert til advokat og offiser Murray Bernays.

Bernays var opprinnelig fra Litauen fra en jødisk familie. Han kom til USA i 1900, gjennomførte jusstudier og tjenestegjorde i første verdenskrig. Etter krigen etablerte han et suksessfullt advokatfirma i New York. Bernays var av oppfatning at internasjonal lov var apparatet som skulle representere samvittigheten til menneskene. Han bekymret seg over at det muligens ikke var gjennomførbart å tiltale alle nazistene som var skyldige i forbrytelser. Han forklarte dette med at forbrytelsene var av et slikt omfang at det ikke ville være mulig å tiltale alle som hadde en rolle i dem. Bernays åpnet derfor for muligheten til at SS kunne bli dømt til å være en kriminell organisasjon. Med bakgrunn i at SS var konspiratorisk ville det da være rettslig forsvarlig å dømme ethvert medlem av SS for forbrytelsene de hadde begått i regi av organisasjonen.⁸⁸ Bernays var for etableringen av et internasjonalt tribunale som skulle fordømme vold, terror, rasisme og totalisme. Dette tribunale skulle også ha i oppgave å vekke samvittigheten til det tyske folket og få dem til å forstå at de også hadde et ansvar for krigen. Om ikke dette ble realisert så var oppfatningen at nederlaget til Tyskland ville være nettopp det. En tapt krig. Brutalitene som skjedde under krigen og det kriminelle aspektet ved Nazi-Tyskland ville i en slik situasjon ikke komme fram og ramme samvittigheten til det tyske folket. Bernays mente at rettsaker ville være et virkemiddel for å få folk til å forstå det grusomme som hadde skjedd, for at det ikke skulle skje igjen og for å klare å dømme aktører på ulike skalaer for krigens grusomheter.⁸⁹

Bernays argumenter møtte bred støtte og resulterte i et memorandum: *The Trial and Punishment of European War Criminals*, som ble presentert den 27 november 1944. Memorandumet oppfordret til opprettelsen av et organ som skulle etterforske den nazistiske

⁸⁷ Conot, E. Robert. *Justice at Nuremberg*. Harper & Row, Publishers. New York. 1983: 10

⁸⁸ Conot. 1983: 11, 12

⁸⁹ Conot. 1983: 12, 13

konspirasjonen slik at den kunne bli bevist i en ærlig og redelig rettsak. Det var meningen at memorandumet skulle legges fram under Yalta-konferansen i februar 1945, men det fikk ikke støtten amerikanerne hadde forventet. Churchill og britene insisterte på at de ledende nazistene måtte henrettes, og at henrettelser uten domstoler var det foretrukne alternativet.⁹⁰ Roosevelt og administrasjonen hans oppfattet britenes forslag som problematisk. En av Roosevelts nære venner som etter krigen skulle få en ledende rolle i Nürnbergprosessen, Robert Jackson, utrykte et mer nyansert bilde av realitetene. Jackson mente at det ultimate prinsippet innen lovverket var å ikke plassere noen på tiltalebenken om man ikke var beredt på at den tiltalte kunne bli frifunnet. Han mente også at verden ikke ville respektere en domstol som kun var ute etter å dømme.⁹¹ Det viste seg at amerikanerne skulle få viljen sin. Da Hitler og Goebbels begikk selvmord rett før krigens slutt, og Himmler noen uker senere, ble britene mer åpne for en rettslig prosedyre mot de resterende nazi-toppene. Det ble bestemt at de rettslige protokollene, reglementet rundt rettsaken og de aktuelle tiltalte skulle bestemmes i London i juni. Det ble fastslått at stedet for rettsakene skulle finne sted i byen Nürnberg i og med at byen hadde uskadede lokaler til å huse en rettsak.⁹² Tiltalene mot ledersjiktet av nazistene som ble holdt i påvente av en rettsak skulle bli følgende: 1: forbrytelser mot fred, inkludert igangsettelse av en aggressiv krig. 2: Krigsforbrytelser, som innebar brudd på Geneve-konvensjonen. 3: Forbrytelser mot menneskeheten som inkluderte alle overgrep som ble utført av det tredje riket gjennom årene nazistene satt med makten.⁹³

Det er viktig å minne om at utformingen av lovverket som ble brukt ved Nürnberg ikke var uten kontroverser. I praksis er det ikke vanskelig å forstå hvorfor de allierte dømte nazistene for de overnevnte punktene, men i teorien var det vanskeligere da mange av tiltalene var rettet mot lovbrudd som på de tidspunktene de ble begått ikke var ulovlige. Problemet til påtalemyndighetene dreide seg om det rettslige prinsippet om tilbakevirkende kraft. Det internasjonale militærtribunalet var i utformingsfasen av rettsakene i tvil om hvordan man skulle gå fram mot denne problemstillingen. Det ble bestemt at den tilbakevirkende kraften kunne telle som gjeldende om de tiltalte var i en posisjon til å vite at det de gjorde var galt. Justistribunalet i Nürnberg mente at ikke-tilbakevirkende kraft var et rettslig prinsipp. Påtalemyndighetene gikk også lenger i utformingen av hva som måtte være gjeldene for at de tiltalte skulle kunne bli dømt. De tiltalte måtte både være klar over at det de gjorde var galt,

⁹⁰ Conot. 1983: 13, 14.

⁹¹ Conot. 1983: 14

⁹² Conot. 1983: 19

⁹³ Conot. 1983: 24

men de måtte også være beviste at de kunne bli straffet for dem. Det gjaldt altså ikke bare å utføre en handling og være bevisst om handlingen i var gal, men man måtte være klar over at handlingen kunne medføre rettslige følger.⁹⁴ Da denne oppgaven ikke omfatter den rettslige utformingen rundt Nürnbergrettsaken, velger jeg å kun bevisstgjøre leseren på det faktum at det var en rettslig prosess rundt rettsakene. Det er også fra et rettslig synspunkt interessant å se på hvordan Nürnbergrettsaken formet internasjonal lov slik den blir utøvet i vår tid.⁹⁵

⁹⁴ Heller, Jon Kevin. *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Law*. 2011: 125

⁹⁵ For mer informasjon om den rettslige utformingen av Nürnbergrettsaken, se Kevin Jon Hellers bok som nevnt i fotnote 87.

Kapittel 5: Avhørene av Kaltenbrunner

Jeg skal i dette kapitlet gå inn og analysere avhørene som ble tatt av Kaltenbrunner i Nürnberg i september og oktober 1945. Avhørene av Kaltenbrunner fokuserer på en rekke interessante saker. Forholdet Kaltenbrunner hadde til andre prominente nazister, dokumenter som beviste at RSHA-sjefen var ansvarlig for medvirkning til massedrap på jøder og krigsfanger, samt en rekke andre momenter som gir en overbevisning om at Kaltenbrunner var svært delaktig og ansvarlig for en stor del av nazistenes overgrep og ideologiske krigføring. Var han fornektende? Mente han at det han ble stilt til ansvar for var resultat av at han gjorde sin plikt? Eller la han seg flat for tiltalene? Å gå inn og analysere avhørene og se på hva Kaltenbrunner ble tiltalt for og hvordan han valgte å forsvare seg mot anklagene mot han er interessant for å danne seg et bilde av hvordan Kaltenbrunner skjøttet sine plikter som høytstående offiser i SS og for RSHA fra 1943-45, sammenlignet med situasjonen han befant seg i som fange hos de allierte påtalemyndighetene. Kaltenbrunner ble som nevnt tidligere i oppgaven utnevnt til sjef for RSHA i 1943. Med redegjørelsen av hva RSHA var og de ulike hovedkontorene organet hadde til sin disposisjon for å sette sin politikk ut i live, ser man hvilken rolle det spilte i folkemordet og andre grusomheter nazistene stod for under krigen. Men hvordan gikk ansettelsen av Kaltenbrunner som sjef for RSHA for seg, sett gjennom vitnemålet til Kaltenbrunner i Nürnberg?

Kaltenbrunner sier i avhøret fra 21 september 1945, at Himmler kalte han inn i desember 1942 og tilbudte han stillingen som sjef for RSHA, og at han tiltrådte i stillingen 31 januar eller 1 februar 1943. Men Kaltenbrunner sier at det ikke var uten betingelser at han takket ja til stillingen. Kaltenbrunner sier at han først takket nei til stillingen av den grunn at han hadde begrenset politi-erfaring. Men det mest oppsiktsvekkende med Kaltenbrunners forklaring er at han påstår at politiske ulikheter var mye av årsaken til at han først takket nei til stillingen. Videre sier han at på bakgrunn av at han var Østerriker og at han hadde vært en innbitt fiende av Heydrich gjorde han uegnet til jobben på grunn av deres ulike syn. I tillegg nevner Kaltenbrunner at hans syn på hvordan Anschluss ble gjennomført ikke var i overenstemmelse med Heydrich. Han mener selv at Anschluss burde ha blitt gjennomført gjennom evolusjon og ikke revolusjon. Etter å ha latt Himmler høre Kaltenbrunners tanker om hvorfor han ikke ville takke ja til sjefsstillingen for RSHA, sendte Himmler han hjem.⁹⁶ Under deres andre møte, fire uker senere, tilbød Himmler nok en gang jobben som sjef for RSHA til Kaltenbrunner.

⁹⁶ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A. Kaltenbrunner I. Testimony 21 september, 1015-1215. 2,3

Han sa ifølge Kaltenbrunner at han ville selv ta kontrollen over kontor 4 og 5 og selv stå for de utøvende oppgavene til RSHA. Kontor 4 var som nevnt ovenfor, Gestapos kontor. Kontor 5 var kontoret til Kripos. Kaltenbrunner takket nok en gang nei og ba heller om å bli sendt til fronten. Dette sa Himmler nei til og forsøkte å overtale Kaltenbrunner til å anse jobben som en slags krigsinnsats. I tillegg ville Himmler også skjøtte kontor 6, SD-utenlands, sammen med kontor 6s sjef, og at Kaltenbrunner kun trengte å ta seg av administrasjonen innenlands. Dette var noe Himmler visstnok informerte de underordnede lederne om, ifølge Kaltenbrunner. Kaltenbrunner ble så innsvornet til jobben som sjef for RSHA den 31 januar eller 1 februar, noe han ikke husker klart. Ifølge vitnemålet hans kun med ansvar for intern informasjon innen RSHA. Kaltenbrunners ansvarsområde og hva som ikke var det ble ikke presentert skriftlig for Kaltenbrunner.⁹⁷

Avhøret som omhandler Kaltenbrunners utnevnelse til sjef for RSHA viser at Kaltenbrunner, ifølge sin egen forklaring, fikk jobben som sjef men med et begrenset ansvar og ikke på langt nær det ansvaret Reinhard Heydrich hadde før han. Det at Kaltenbrunner fraskriver seg ansvar for kontor 4, 5 og 6, kontorene som etter krigen måtte svare for tiltalepunkter som omhandlet tortur, massehenrettelser og folkemord, er med på å male et bilde av en sjef som ikke sitter med fullmakter og ansvar for de mest horrible grusomhetene som skjedde i områder under nazistisk kontroll. Jeg skal nå gå videre inn i Kaltenbrunners forklaringer om stillingen sin som sjef for RSHA.

Kaltenbrunners ansvarsområder

Kaltenbrunner fortsetter sin fornektelse av skyld som øverste sjef over RSHA. Da han i avhøre fra 21 september blir konfrontert med at han var ansvarlig for kontor 3, SD-innenlands, plasserer han ansvaret for det over for kontorets sjef, Otto Ohlendorf. Otto Ohlendorf ble født i 1907 og studerte jus statsvitenskap. I 1936 begynte hans karriere innen SD, først med et økonomisk ansvarsområde. Fra 1941 til 1942 var han sjef for Einsatzkommando D og med det ansvarlig for tusener av drap på sivile jøder.⁹⁸ Rent hierarkisk mente Kaltenbrunner at han i praksis satt i en tom plass når det gjaldt hierarkiet til RSHA. Han forteller videre at det er viktig å forstå at RSHA var et annerledes organ etter han ble innsatt som sjef enn det var da Heydrich var sjef. Heydrich, sa Kaltenbrunner, hadde full autoritet over alle kontorene. Nå derimot, var Kaltenbrunner kun sjef i tittelens betydning,

⁹⁷ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 4, 5

⁹⁸ Longerich. 2012: 319

som kan forklares med at han ikke hadde overtatt funksjonene tittelen innebar. I tillegg nevner Kaltenbrunner at han ikke var nødt til å avlegge en ed med inntreden i hans nye jobb.⁹⁹ Kaltenbrunner er også veldig klar på at en av grunnene til at han opprinnelig ikke ville takke ja til stillingen, var på grunn av ryktet som ”slakteren” Reinhard Heydrich hadde opparbeidet seg gjennom karrieren sin. Hadde det ikke vært for at han ikke trengte å ta over alle ansvarsområdene Heydrich hadde, sier Kaltenbrunner at han ikke hadde takket ja til stillingen. Når Kaltenbrunner blir konfrontert med om han forstår at om han tar på seg tittelen som sjef for RSHA, så er han også ansvarlig for det organet utretter, parere han med å forklare at ifølge lovene så blir man kun holdt til ansvar for de funksjonene man faktisk utfører. Men han aksepterer ansvar for de handlingene han faktisk utførte.¹⁰⁰ I et annet avhør, datert 16 oktober, blir Kaltenbrunner nok en gang utspurt om den såkalte avtalen mellom Himmler og Kaltenbrunner, som innebar at Himmler skulle ta seg av de utøvende funksjonene til RSHA. Avhører påpeker at det eksisterer ingen vitner som kan bekrefte denne avtalen i løpet av de to årene Kaltenbrunner fungerte som øverste leder for RSHA. Kaltenbrunner sier at det eksisterer flere vitner, men at det var en avtale Himmler ikke gikk ut med offentlig. Han sier at Heinrich Müller var bevisst på det, men at han vet om han er i live eller ikke. Det har aldri blitt bekreftet hva som skjedde med Müller i maidagene 1945, men det finnes indikasjoner på at han begikk selvmord i Berlin.¹⁰¹ Arthur Nebe var også klar over arbeidsoppgavene til Kaltenbrunner, men han var allerede død. Han ble hengt på grunn av medvirkning til attentatet mot Hitler 20 juli 1944.¹⁰² Kaltenbrunner forklarer i avhøret at han har forståelse for at han ikke bare kan vise til døde vitner, men det er også her problemet hans ligger, i og med at det faktisk var de nevnte to som kunne gått god for han, uttrykker Kaltenbrunner.¹⁰³ Ernst Kaltenbrunner uttrykker også fortvilelse over at det ikke var noen til stede ved hans første møte med Himmler, hvor Kaltenbrunner, ifølge sin egen forklaring, nektet å inntre i stillingen på grunn av ulike syn på politikk og på bakgrunn, som nevnt ovenfor.¹⁰⁴ Påstanden fra Kaltenbrunner om at ytterst få mennesker visste om avtalen mellom han selv og Himmler kommer jeg tilbake til i kapittelet som tar for seg bevisene mot RSHA-sjefen.

⁹⁹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 6, 7, 8

¹⁰⁰ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 9, 10

¹⁰¹ Wildt. 2009: 357

¹⁰² Wildt. 2009: 174

¹⁰³ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 16 okt: 16

¹⁰⁴ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner, II. 16 okt: 17

Kaltenbrunners funksjoner og plikter

Når det kommer til hva som var de faktiske funksjonene og pliktene til Kaltenbrunner, forklarer han dette i avhøret fra 21 september. Stort sett var pliktene til Kaltenbrunner, ifølge han selv, å samle inn informasjon som ble sendt til kontoret hans, analysere disse med sine egne kommentarer og trekke en objektiv linje til de kulturelle, sosiale og politiske områdene som informasjonen bestod av og så sende dette videre til overordnede. Kaltenbrunner sier at han var nøye med å kjøre en objektiv linje i arbeidet sitt på grunn av at staten selv ikke var objektive nok i informasjon til folket. Dette var staten selv skyld i da den hadde fjernet sine kritikere og holdninger som gikk mot staten ble slått hardt ned på. Derfor mente Kaltenbrunner at det var hans fulle og viktige ansvar å være en kritisk røst blant alt dette. Han henviser til mange hundre tilfeller hvor han har vært kritisk til både partiet og utenriksspørsmål.¹⁰⁵ Avhører vil vite hvor Kaltenbrunner fikk informasjonen sin fra. Kaltenbrunner sier han fikk sin informasjon via SD-Innland og via personlige kontakter. Han avfeier blankt at han benyttet seg av Gestapo som informasjonskanal, og sier at Gestapo ikke ble brukt til verken økonomiske eller politiske informasjonsspørsmål. Kaltenbrunner, som refererte til sine personlige kontakter, benytter også anledningen til å nevne at han gjennom dem fikk informasjon om sønnen til en Professor Sauerbruch som hadde informasjon om attentatet mot Hitler 20 juli 1944 uten å informere om det på forhånd, slik at muligens attentatet kunne vært unngått. Kaltenbrunner nevner at han gjentatte ganger sendte brev til Hitler og Himmler om å stoppe noe som ville være en garantert henrettelse. Han går ikke inn på dette i mer detalj.¹⁰⁶

Videre blir Kaltenbrunner konfrontert med ansvaret sitt over SD-utenlands i de okkuperte områdene. Dette forklarer Kaltenbrunner at ikke rammes av hans personlige ansvarsområde. SS-politiførerne i SD i de okkuperte landene rapporterte til Himmler og ikke til RSHA-sjefen. De var uavhengige av kontorene i RSHA og var direkte underlagt Reichsführer Himmler. Avhører påpeker at Kaltenbrunner var sjef for RSHA mens SS-politiførerne gjennomførte aktivitetene sine, og dermed hadde ansvar for dem, hvorav Kaltenbrunner svarer at alle visste at han ikke var det. Han gjengir så samme svar som ovenfor, at han hadde tittelen, men ikke det samme ansvaret som da Heydrich var sjef. Kaltenbrunner forklarer seg også om ordrene som RSHA utstedte. Kaltenbrunner responderer at ordre fra kontor 4 og 5 ble gitt av

¹⁰⁵ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 11

¹⁰⁶ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept. 12

kontorenes respektive sjefer. Kaltenbrunner sier at han utelukkende ga ordre som dreide seg om informasjon angående innenriksspørsmål og departementer. Kaltenbrunner legger til at personlige ordre med hans egen underskrift kun kan ha kommet fra kontor 3, SD-Innland, men bare saker som omhandlet intern informasjon i riket. Kaltenbrunner forklarer videre at ordre som har hatt å gjøre med Gestapo og Kripo har han personlig aldri skrevet under på, da ordre til de institusjonene må ha blitt gitt av andre, sannsynligvis Himmler eller Arthur Nebe.¹⁰⁷ Arthur Nebe ble født i 1894. Han var veteran fra første verdenskrig, og fortsatte karrieren sin i militæret fram til 1920 da han vervet seg som politimann. Nebe var politisk aktiv på høyresiden, og var kjent for trakassering av jøder. Han var også leder for Einsatzgruppe B, ansvarlig for drapene på 45000 jøder i 1941. Nebe var sjef for kontor V, Kripo.¹⁰⁸

Kaltenbrunner blir satt til veggs om konsentrasjonsleirene og hvem han mener er ansvarlig for dem. Han svarer at dette ansvaret ligger hos Oswald Pohl og Heinrich Himmler. Oswald Pohl var under krigen mest kjent for å lede SS-hovedkontoret for økonomi og administrasjon. Det var dette kontoret som hadde bestemmelsesretten på hvor jødetransportene skulle sendes. Dette ble også en stor økonomisk inntektskilde for SS, i og med at de solgte tvangsarbeidskraft til den tyske industrien. Det var også WVHA som hadde ansvaret for driften av konsentrasjonsleirene. Behovet for arbeidskraft i konsentrasjonsleirene ble dekket av WVHA som sendte jøder hvor behovet var størst eller til leirene som hadde ledig kapasitet for massedrap.¹⁰⁹ Videre svarer Kaltenbrunner da avhører vil vite hvem han mener er ansvarlig for konsentrasjonsleirene følgende: ” Himmler is responsible. But, also, naturally, Hitler who knew about this condition also through me but naturally also through different sources.”¹¹⁰ Da avhører vil vite om Kaltenbrunner prøvde å fratre fra sin stilling da han fikk vite hva som skjedde i konsentrasjonsleirene, svarer Kaltenbrunner at forsøkte det gjentatte ganger. Han forteller videre at han opptil flere ganger tok opp med Hitler og Himmler det han hørte skjedde i konsentrasjonsleirene. Da ansettelsesbetingelsen til Kaltenbrunner ifølge han selv var basert på at jobben skulle være hans bidrag til krigsinnsatsen var han bundet til stillingen og kunne ikke fratre denne. Han mener at han ikke hadde et ansvar for det som skjedde under hans kommando, men at han så ofte som mulig forsøkte å rapportere til Hitler

¹⁰⁷ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 15, 16, 17

¹⁰⁸ Wildt. 2009: 172, 173

¹⁰⁹ Cesarani, David. *Eichmann, Byråkrat og Massemorder*. Spartacus Forlag AS. 2008: 166

¹¹⁰ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept: 22

og Himmler om ryktene som omhandlet leirene. Kaltenbrunner legger også til at leirkommandanter kun var under ordre fra Himmler, Pohl eller Richard Glücks, og at han dermed ikke hadde noen myndighet over dem.¹¹¹ Richard Glücks var sjef for Konsentrasjonsleir-inspektoratet, en stilling han hadde hatt siden 1939.¹¹²

Da avhører vil vite om Kaltenbrunners ansvarsområde vedrørende statspolitiet og Kripo svarer Kaltenbrunner at han var sjef for disse to politiorganene så langt tittelen hans gjaldt, men at han ikke var det i praksis. Kaltenbrunner er klar på at han ikke gav noen ordre til statspolitiet eller kripo, verken innenlands eller utenlands, med unntak av at Kaltenbrunner sier han var kritisk til metodene Kripo og statspolitiet brukte mot befolkningen, og at han rapporterte om disse forholdene. Da avhører utfordrer Kaltenbrunner på at han da må ha visst om disse metodene i og med at han rapporterte om dem, svarer han at han fikk det med seg gjennom informasjon han fikk fra befolkningen i områdene hvor Gestapo og Kripo opererte i. Men Kaltenbrunner nevner også at det dreide seg om få tilfeller, og at de stort sett gikk gjennom Himmler og Hitler uten hans kjennskap. For eksempel nevner Kaltenbrunner at samtlige arrestasjoner av mistenkte etter 20 juli måtte beordres av Himmler.¹¹³ Når det gjaldt utnyttelse av okkuperte områder, og importen av arbeidskraft, vil avhører vite om Kaltenbrunners relasjoner til dette. Kaltenbrunner svarer at han ikke hadde noe med dette å gjøre, men at han ved flere anledninger undersøkte forholdene arbeiderne jobbet under. Etter å ha funnet ut at disse forholdene ikke var gode, koblet han inn nazistenes offentlige velferdssystem for å gi hjelp til arbeidernes barn, ifølge sin egen forklaring.¹¹⁴

Avslutningsvis i avhøret fra 21 september legger Kaltenbrunner til at han sier det finnes et stort antall vitner som kan støtte hans forklaring om at han var en modig kritisk røst til de kritikkverdige forholdene som ble utført av det tredje riket. Og at fra da han tok over jobben som sjef for RSHA var en forkjemper for fredsforhandlinger med de allierte, selv om dette innebar at hans personlige sikkerhet kunne være i fare. Dette var dog ikke en bekymring han tenkte mye på. Kaltenbrunner la også til at årsaken til at han ikke informerte Himmler om at han ikke kunne fortsette i stillingen sin var fordi det i hans situasjon kun fantes to muligheter:

¹¹¹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept. 22, 23, 24, 25

¹¹² Longerich. 2012: 480

¹¹³ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept. 27, 28, 29

¹¹⁴ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept. 30, 31

” Either you capitulate and go over to the enemy, or one tries to improve the situation in a sense as we think it is correct. ”¹¹⁵

I dette avhøret av Kaltenbrunner går avhører og tiltalte inn på tiltaltes ansettelsesforhold og arbeid innad i RSHA. Kaltenbrunners plikter og ansvarsområder blir nøye diskutert og gjennomgått. Det er tydelig at Kaltenbrunner legger seg på en linje som i bunn og grunn går ut på at han som en betingelse for å tre inn i stillingen som sjef for RSHA, ikke skulle få det samme ansvarsområde som Reinhard Heydrich hadde i løpet av sine år som sjef.

Kaltenbrunner gir inntrykk av at han først og fremst ikke ville ta på seg stillingen av den grunn at han ikke mente sine egne politiske synspunkter var forenlige med det stillingen krevde. Dette argumentet kan ikke ha vært spesielt overbevisende ovenfor aktoratet, samtidig som det rent historisk sett ikke gjør stort i å overbevise fremtidens historikere. Kaltenbrunners karriere innenfor SS er godt dokumentert og det er tvilsomt at en SS-offiser av Kaltenbrunners rang og karrierestige ikke skulle ha omfavnet store deler av de politiske meningene som eksisterte innenfor SS. Kaltenbrunner var tross alt bak Himmler i SS-hierarkiet. Dette faktumet gjør at det også kan settes spørsmålsteget til om Kaltenbrunner kunne ha sittet som sjef for RSHA fra 1943 til krigens slutt om han var såpass kritisk til rikets politikk som han påstår at han var. RSHA var et organ som skulle identifisere og eliminere politiske fiender av det tredje riket. Det er da ikke unaturlig å sette spørsmålsteget til om Himmler og Hitler ville akseptert å ha en underordnet som var ansvarlig for at slike elimineringer gikk effektivt for seg, om han ifølge seg selv var en kritiker til mye av det organet stod for.

Kaltenbrunner gir også i avhør inntrykk av at han visste svært lite om hva som foregikk i den praktiske utførelsen av arbeidsoppgavene til kontorene til RSHA. Dette er heller ikke en veldig troverdig forsvarstaktikk fra en mann som satt på toppen av et organ som jevnlig mottok rapporter om de praktiske utførelsene kontorene under han utførte. Jeg skal nå gå enda lenger inn i konkrete saker som rammes av Kaltenbrunners ansvarsområde som sjef for RSHA og se nærmere på hva han selv sa til sitt forsvar da han ble konfrontert med dem. Jeg skal så vise til kilder som bidrar til en mer nøyaktig og historisk korrekt fremstilling.

Jøder og konsentrasjonsleirene, henrettelser av krigsfanger og fremmedarbeidere

Hvis vi ser på hva Kaltenbrunner ikke mente var hans ansvarsområde i RSHA, dreier det seg om de forholdene som vi anser som de mest grufulle det tredje riket stod bak. Systematiske

¹¹⁵ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I 21 sept. 33, 34, 35

drap på jøder, bruken av fremmedarbeidere fra okkuperte land som jobbet under ekstremt harde forhold og regelmessige henrettelser utført av både Wehrmacht og SS i løpet av krigens gang. Hvordan forsvarte Kaltenbrunner seg da spørsmål som fokuserte på disse tingene kom opp i avhørene?

Konsentrasjonsleire, løslatelser av fanger

I avhør forklarer Kaltenbrunner at han hørte at Hitler sa at han påtok seg det fulle ansvaret for konsentrasjonsleirene, hvorpå Himmler responderer at han var beredt på å ta det ansvaret. Kaltenbrunner legger også til at Himmler er den ansvarlige for konsentrasjonsleirene hvis man skal ta utgangspunkt i skyldspørsmål blant regjeringsmedlemmene.¹¹⁶ På spørsmål om Kaltenbrunner mottok dokumenter som omfattet forflytning av jøder og fremmedarbeidere til konsentrasjonsleirene, hevder den tiltalte sin uskyld. Han svarer at han ikke kan ha motatt slike rapporter, da slik informasjon ble kun diskutert og vedtatt av Himmler og Heinrich Müller, og muligens Pohl. Heinrich Müller var sjef for RSHAs kontor fire, Gestapo.¹¹⁷ Himmler hadde også gitt ordre om at leirkommandanter kun skulle ta ordre fra Himmler, og muligens Pohl og Glücks.¹¹⁸ Kaltenbrunner blir etter å ha forklart seg om dette presentert med et dokument med en ordre fra Himmler, utstedt med sin egen underskrift som nestleder, som innebærer transport av fremmedarbeidere. Kaltenbrunner forsvarer seg med at Müller vanligvis skrev under for Himmler som hans representant, og at han burde ha skrevet under dette dokumentet. Han nekter også for at han selv har skrevet under det aktuelle dokumentet, eller at han noen gang sett det. Videre forteller Kaltenbrunner at ingen hadde autorisasjon hans til å skrive under i hans sted. Da avhører refererer til vitner innad i RSHA som kan vitne om at Kaltenbrunner ved flere anledninger skrev under ordre fra Himmler som hans nestleder, svarer Kaltenbrunner at det ikke kan ha skjedd, for det ville normalt ha vært Gottlob Berger som skrev under i Himmlers sted.¹¹⁹ Berger var sjef for SS' hovedkontor.¹²⁰ Kaltenbrunner blir også presentert for et annet vitneutsagn fra en kommandør i Buchenwald konsentrasjonsleir som vitner om at det ble sendt dokumenter med Kaltenbrunners underskrift til leiren hvor han skriver at leiren kommer til å motta fanger fra okkuperte områder. Kaltenbrunner forsvarer seg med at dette umulig kunne ha skjedd med hans underskrift, da det

¹¹⁶ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 27 sept : 16, 17

¹¹⁷ Wildt. 2009: 188

¹¹⁸ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 3 okt. 5

¹¹⁹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I. 3 okt: 6, 7

¹²⁰ Wildt. 2009: 353

var Gestapo som stod for overførselen av fanger til leirene , eller om Himmler gav personlig ordre om det.¹²¹ Et tredje vitneutsagn blir fremvist av avhører vedrørende Kaltenbrunner og konsentrasjonsleirene. Vitneutsagnet stammer fra en kvinnelig sekretær som ble oppmerksom på navnet til Kaltenbrunner da hun hørte at han hadde blitt arrestert. Hun vitnet at alle henrettelser som skjedde i Dora konsentrasjonsleir måtte godkjennes med Kaltenbrunners underskrift. Hun nevner også at det var Kaltenbrunner som bestemte hvor mange fremmedarbeidere som skulle bli henrettet om arbeidsstyrken skulle reduseres. Kaltenbrunner responderer med at han aldri har hørt om Dora konsentrasjonsleir og at slike påstander er falske.¹²²

På spørsmål om den tiltalte noen gang besøkte Mathausen konsentrasjonsleir svarer Kaltenbrunner at han besøkte området rundt leiren to ganger, men var aldri inne i selve komplekset da han var redd for å bli smittet av tyfus. Det første besøket til leiren dreide seg om en steinbyggerkontrakt med tilknytning til Wien. Det andre besøket gjaldt da han var gjest i et bryllup et stykke unna leiren. Avhører viser til vitneforklaringer fra leirkommandanten som vitner om at Kaltenbrunner, da han var sjef for RSHA, var innom leiren flere ganger. Kaltenbrunner responderer med å vise til sine to forklaringer ovenfor, og at leirkommandanten må ha husket feil.¹²³

Kaltenbrunner insisterer på at han aldri mottok noen ordre fra Hitler eller Himmler vedrørende konsentrasjonsleirene, og heller ikke at han gav en eneste ordre til en eneste konsentrasjonsleir, med unntak av en episode. Det gjaldt en episode hvor Kaltenbrunner ifølge sin egen forklaring handlet på egne vegne i henhold til Himmlers ønske om å forhandle med røde kors for å levere over jøder til hjelpeorganisasjonen.¹²⁴ Kaltenbrunner er i avhør veldig klar på at han ikke under noen omstendighet hadde mulighet til personlig å løslate jøder og andre fra konsentrasjonsleirene. Det var det ifølge Kaltenbrunner kun Himmler som kunne gjøre. Samtidig nevner Kaltenbrunner at det under hans tid i RSHA kom inn en rekke søknader om frigjørelse av jøder og andre innsatte, og at han sendte disse direkte til Himmler opptil flere ganger om han ikke fikk svar ved første forsøk. Noen ble innvilget, og

¹²¹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I. 3 okt: 11, 12

¹²² RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I. 3 okt :22, 23

¹²³ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I. 3 okt.:24, 25

¹²⁴ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 5 okt: s 17

Kaltenbrunner sier at han personlig aldri var uenig i noen av søknadene han fikk levert inn til sitt kontor. Antallsmessig anslår Kaltenbrunner at det må ha vært minst tusen søknader innom kontoret hans og at omkring to tredjedeler av søknadene ble godkjent, som innebærer at rundt syv hundre jøder ble sluppet fri takket være Kaltenbrunners innsats. Dette er første gang det kommer fram i avhørene at Kaltenbrunner var delaktig i løslatelsen av fanger fra leirene, men det er presentert flere bevis for at Kaltenbrunner var delaktig i å arrestere mennesker og plassere dem i konsentrasjonsleirer.¹²⁵ I avhør fra 16 oktober blir Kaltenbrunner bedt om å redegjøre for hvordan prosessen med å frigjøre fanger gikk for seg. Kaltenbrunner forklarer at det skjedde ved at han mottok brev fra regionsledere fra okkuperte områder i det tyske riket eller fra venner og bekjente som bad han om å bruke sin innflytelse på Himmler til å løslate den aktuelle personen. Kaltenbrunner sendte så brevet med sin personlige forespørsel til Himmler og bad om at den bekjente, ofte mennesker med et godt rykte, ble innvilget å få frigjort den aktuelle personen som en tjeneste til dem. Ifølge Kaltenbrunner responderte Himmler sjeldent direkte på brevene, men han gikk ofte til Gestapo for å få tilleggsinformasjon om fangene før han tok en beslutning. Det skjedde ofte at Kaltenbrunner sendte Himmler flere brev vedrørende samme forespørsel, og av og til oppsøkte han Reichsführeren personlig for å få forespørselen innvilget. Kaltenbrunner legger til at da han oppsøkte Himmler personlig, innledet Himmler ofte samtalen med å spørre: ” Well, what have you, soft-hearted Austrian, got to ask me today ?.”¹²⁶ Da avhører vil vite om noen kan vitne i Kaltenbrunners favør om løslatelsesforespørselene, svarer Kaltenbrunner at sekretæren hans, en fru Aeibl, tok seg av en del av disse brevene, men at hun har avgått ved døden. Problematisk er det også at brevene fru Aeibl ikke prosesserte selv, tok Kaltenbrunner seg av, og det er derfor vanskelig å stille vitner til dette spørsmålet, sier Kaltenbrunner.¹²⁷ Avslutningsvis i avhøret blir det nevnt at en rekke vitner har forklart at Kaltenbrunner mottok tusen dollar per jøde som ble sluppet fri fra konsentrasjonsleirene. Kaltenbrunner responderer med at det ikke forekom og at han, på tross av rangen han hadde i det tredje riket, ikke levde overstadig på noen måte.¹²⁸

¹²⁵ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 5 okt: 21, 22, 23

¹²⁶ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 16 okt: 18

¹²⁷ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 16 okt.: 17, 18

¹²⁸ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 16 okt: 22

Gasskamrene

Gassing var nazistenes foretrukne metode for å utrydde jødene. Hva hadde Kaltenbrunner å si om gasskamrene da han ble introdusert for temaet i avhør?

Kaltenbrunner stiller seg utenforstående til at han visste om behandlingen jødene ble utsatt for i konsentrasjonsleirene. Han sier han kun fikk høre om det gjennom utenlandske medier. På spørsmål om ikke de mobile gasskamrene som ble brukt under krigen ble forvaltet av RSHAs motortransport-avdeling, nekter Kaltenbrunner for dette. Kaltenbrunner forteller videre at da han fikk høre om disse mobile gasskamrene, han husker ikke når han fikk vite om dem, øyeblikkelig gikk til Goebbels for å informere om det og at han sendte en kopi av artikkelen sammen med et brev til Hitler hvor han redegjorde for hvor mye skade dette kunne forårsake rikets rykte om det var sant. Årsaken til at han også snakket med Goebbels om det var fordi Goebbels var en av meget få som hadde innflytelse over Hitler. Kaltenbrunner sier også at selv om det er et stort antall vitner og dokumenter som plasserer navnet hans på ordrer om å drepe jøder med bruk av gass, kan ikke disse dokumentene eller vitnene være troverdig av den grunn at han personlig ikke hadde den samme utøvende myndighet som det Reinhard Heydrich hadde før han. Altså kunne det ikke være han som hadde skrevet under på dem.¹²⁹

Henrettelser av allierte fanger

Kaltenbrunners navn ble også nevnt i sammenhenger hvor allierte soldater ble henrettet av tyske soldater under Ardenne-offensiven i årsskiftet 1944/1945. Kaltenbrunner blir presentert med en ordre han sendte via telegram, med hans egen underskrift, til en SS-offiser i januar 1945 som beordret henrettelsene av femten allierte fanger. Kaltenbrunner krevde også at telegrammet skulle bli terminert. Kaltenbrunner benekter at han sendte et telegram med en slik ordre. Den samme SS-offiseren, som tidligere jobbet i konsentrasjonsleiren Mathausen, vitnet senere om at han fikk ordre fra Kaltenbrunner om å henrette fanger via hemmelige brev. Ordrene kom først signert av Reinhard Heydrich, og fra 1943 av Kaltenbrunner. Noen av ordrene ble også signert av Heinrich Müller, som SS-offiseren vitnet var Kaltenbrunners underordnede.¹³⁰

Vedrørende samme emnet presenterer avhører et dokument som viser til en konferanse som ble holdt den 6 juni 1944 i Klessheim, som omhandlet behandlingen allierte piloter ble utsatt for da de ble tatt til fange eller oppdaget av sivile i Tyskland. Innholdet i dokumentet viser at

¹²⁹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 3 okt. 14, 15

¹³⁰ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner I, 3 okt. 22, 23

tyiske sivile ofte lynsjet allierte piloter som hadde blitt skutt ned på bakgrunn av at de allierte flyraidene påførte store sivile tap. Dokumentet viser at Kaltenbrunner rapporterte til Wehrmachts kommandosentral om innholdet i denne konferansen, som blant andre Kaltenbrunner, Göring, Ribbentrop, Himmler og Goebbels deltok på. Kaltenbrunners respons er at navnet hans må være forvekslet med noen andre. Han sier også at informasjon om at sivile mishandlet allierte piloter nådde han gjennom rapporter, og at han var sterkt imot at slike hendelser skjedde, og derfor rapporterte om dem oppover i systemet. Kaltenbrunner legger også til at i og med at så mange høytstående nazister deltok på møtet, indikerer det at Kaltenbrunner selv ikke kunne ha vært der, da han ikke selv var i en så høy stilling.¹³¹

Fremmedarbeidere

Sivilbefolkningen i okkuperte områder, spesielt fra Øst-Europa, ble i stor utstrekning brukt som arbeidskraft i Tyskland under krigen. Kaltenbrunner var også tiltalt for delaktighet i transporten av fremmedarbeidere til Tyskland. I et avhør fra 11 oktober blir Kaltenbrunner presentert for et brev han sendte 9 juni 1943 til sjefen for Kripo og politisjefer i SS i okkuperte områder vedrørende fremmedarbeidere og tvungede aborter. Brevet bærer Kaltenbrunners signatur, verifisert av en av Kaltenbrunners kontorarbeidere. Brevet inneholder følgende.

I order the following: The consent for the pregnancy interruptions of eastern women workers on the part of the offices of the Reich Commissioner for the strengthening of the German race is herewith to be presumed as given a priori in those cases where the father is of an alien (not german origin. And second, it will be necessary to secure the consent of the Higher SS police Fuehrer as delegate of the Reich Commissioner for the Strengthening of the German Race only in those cases where it is claimed that the father is a German or a member of a racially equal (German) country.“ Criminal prosecution of pregnancy interruptions in the case of eastern women workers which have been carried out in accordance with this procedure is of course excluded.¹³²

Kaltenbrunner er i sitt forsvar klar på at han ikke var i en posisjon til å delegere slike ordre til politisjefer i SS. Han benekter også at han noensinne har sendt et slikt brev til noen i sin tid som sjef for RSHA.¹³³

¹³¹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 16 okt: 2,3,4

¹³² RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 11 okt: 15, 16

¹³³ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 11 okt: 16

Kaltenbrunner og jødetransportene fra Ungarn

Tyskland okkuperte Ungarn i 1944. På det tidspunktet bodde det rundt 750 000 jøder i landet. Adolf Eichmann fikk ansvaret for å transportere jødene fra sine hjem og til ulike konsentrasjonsleirer for å bli gasset ihjel.¹³⁴ Over Eichmann i SS-organisasjonen stod Ernst Kaltenbrunner. Hvordan forklarer han sin rolle vedrørende jødetransportene fra Ungarn?

Avhør fra 15 oktober omhandler transporten av jøder fra Ungarn og til konsentrasjonsleirene i 1944 og Kaltenbrunners deltakelse i transportene. I avhøret sitter det også et vitne fra den ungarske regjeringen, Gabor Vajna, som vitner om Kaltenbrunners involvering i transportene. Gabor Vajna forteller om en delegasjon med SS-topper som ankom Ungarn for å diskutere om jødetransportene. Delegasjonen inkluderte Himmler, Kaltenbrunner og Eichmann. Vajna forteller videre at han forstod det som at Kaltenbrunner var direkte under Himmler på rangsstigen. Vajna forteller at Kaltenbrunner fortalte han at Eichmann var hans mann og at han var under han.¹³⁵ Kaltenbrunner formidlet også instruksjoner om å støtte Eichmann i Ungarn. Vajna forteller også i avhøret at han meldte fra, til både Himmler og Kaltenbrunner om at jødene i Ungarn ble utsatt for forferdelige lidelser. Svaret han fikk fra Kaltenbrunner var at jødene hadde det bra. De jobbet i industrien og ble behandlet godt. Samtidig refererte Kaltenbrunner til Eichmann som ekspert og en representant vedrørende saker som gjaldt jøder, og at han måtte adressere han om problemstillinger som gjaldt dem. Kaltenbrunner får anledning til å svare for seg og svarer raskt at han aldri har nevnt noe om Eichmann til Vajna. Avhører påpeker at Kaltenbrunner viser ubehag hver gang han blir nevnt i sammenheng med Adolf Eichmann. Kaltenbrunner svarer at det hadde alle gjort. Vajna blir spurt om hvordan han stiller seg til at Kaltenbrunner forsøker å minimere sin rolle i Ungarn. Vajna svarer at han var av det inntrykk at Himmlers ordre ble kanalisert rett til Kaltenbrunner og videre til Eichmann. Himmler hadde også i et møte med Vajna gjort det klart at han måtte ta opp detaljer med Kaltenbrunner.¹³⁶ Kaltenbrunner forsvarer seg med at han ikke hadde myndighet over Eichmann og at Eichmann rapporterte direkte til Himmler.¹³⁷ I avhør fra en 12 oktober nekter Kaltenbrunner for at han var i landet for å etablere en politikk ovenfor jødene. Noen

¹³⁴ Cesarani. 2004: 23

¹³⁵ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 15 okt: 4, 5, 6

¹³⁶ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 15 okt: 12, 13, 15, 16

¹³⁷ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 15 okt: 17

som helst befatning med jødespørsmålene i Ungarn nekter Kaltenbrunner befatning med. Han sier han var i landet for å hjelpe til med å opprette en demokratisk regjering.¹³⁸

Avhørene jeg har presentert i dette kapittelet gir et innblikk i hvordan Kaltenbrunner responderte og forsvarte seg på anklager om alvorlige forhold. Vitneerklæringer plasserer han i situasjoner hvor det ble begått overgrep i regi av det tredje riket og dokumenter med hans egen underskrift som inkriminerer han i forbrytelser mot jøder, fremmedarbeidere og krigsfanger. Men det er ikke nok å kun se på avhørene for å etablere i hvilken grad Kaltenbrunner var skyldig i forbrytelsene han var tiltalt for. Jeg skal nå gå inn i litteraturen og se på hvor historikerne plasserer Kaltenbrunner i det tredje rikets forbrytelser. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i hovedtrekkene fra avhørene i Nürnberg: Jødespørsmålet, ansvarsforholdet mellom Kaltenbrunner og Himmler, deportasjonene fra Ungarn og hvorvidt Kaltenbrunner utelukkende hadde ansvaret for interne forhold i det dagligdagse liv i det tredje riket.

¹³⁸ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 12 okt: 1,2

Kapittel 6: Beviser mot Kaltenbrunner

Som tidligere nevnt så er ikke Kaltenbrunner viet mye plass i litteraturen sammenlignet med andre aktører i det tredje riket. Men han er selvsagt inkludert når litteraturen retter seg mot saker som var innenfor Kaltenbrunners ansvarsområde. Jeg skal nå sammenligne uttalelsene og forsvaret til Kaltenbrunner med funn jeg gjør i litteraturen og med det vise hvorvidt Kaltenbrunners forsvar i avhørene kan regnes som troverdige.

Jeg skal begynne med det Kaltenbrunner gjennom alle avhørene bruker som en konstant forsvarsstrategi: Han fikk kun ansvar for ikke-utøvende oppgaver innen det tredje riket. Himmler, ifølge Kaltenbrunner, tok seg av de utøvende oppgavene som inkluderte Gestapo og Kripo. Det innebar forhold som arrestasjoner, deportasjoner og henrettelsesordre. Kaltenbrunner hevder at kun han selv, Himmler og noen få andre, enten døde eller savnede, kjente til avtalen om at Kaltenbrunner ikke skulle ha samme ansvarsområde som sin forgjenger, Reinhard Heydrich. Michael Wildt, som har skrevet boka *An Uncompromising Generation, The leadership of the Reich Security Main office*, etablerer i sin bok at dette ikke var tilfelle. Wildt viser til et møte den 13 desember 1942 hvor Heinrich Himmler informerte lederskapet for kontorene i RSHA at Ernst Kaltenbrunner skulle tre inn som Heydrichs erstatter.¹³⁹ Det ble ikke nevnt på dette møtet at Kaltenbrunner skulle inntre i en mer begrenset rolle enn hva hans forgjenger hadde. Himmler sa heller ingenting om at han selv skulle fortsette å jobbe med noen av oppgavene han hadde midlertidig etter at Heydrich ble myrdet. Han informerte om at Kaltenbrunner var Heydrichs erstatter. Det faktum at Kaltenbrunner nevner døde vitner på at en avtale mellom Himmler og han selv ble inngått, er ikke veldig holdbart når man tar med i betraktningen det Wildt skriver om møtet. Skulle det være noen tvil overhodet rundt møtet som ble holdt den 13 desember og Kaltenbrunners ansvarsområde, kommer oppgaven til å vise at Kaltenbrunner jobbet med en rekke andre ting utenom å lese og sende rapporter om det tredje rikets indre liv og at han hadde utøvende oppgaver. Ian Kershaw skriver i sin bok om Adolf Hitler at Kaltenbrunner var sjefen for SD, et kontor i RSHA som hadde utøvende oppgaver. Kershaw viser også til at Kaltenbrunner var svært delaktig i avhør av offiserer i Wehrmacht etter tilbaketrekkingen fra Warszawa i 1944. Avhør var ifølge Kaltenbrunners forklaring ikke noe han hadde ansvar for.¹⁴⁰

I avhør som omhandlet jødene og konsentrasjonsleirene hadde Kaltenbrunner for vane å forsvare seg med at han ikke hadde noen myndighet ovenfor leirene, i tillegg til at han rent

¹³⁹ Wildt, 2009: 347

¹⁴⁰ Kershaw, Ian. *Hitler*. Forlaget Historie og Kultur AS. 2008: 855, 898

politisk var imot behandlingen han hørte jødene fikk gjennom utenlandsk presse. Han sa også at han rapporterte om disse forholdene til både Hitler og Himmler ved flere anledninger. Er dette et troverdig bilde av Kaltenbrunners holdninger ovenfor jøder hvis vi ser på hva ettertiden har skrevet om han? Man trenger ikke se lenger enn hva denne oppgaven har skrevet om Kaltenbrunner og antisemittisme. Kaltenbrunner var fra studentårene aktiv i studentorganisasjonene i Østerrike som hadde klare anti-jødiske holdninger i tillegg til at han omfavnet den generelle antisemittismen i landet på 20 og 30-tallet. Kaltenbrunner var også medlem av SS fra tidlig 30-tallet. Denne oppgaven har viet flere sider til SS som organisasjon og viser at SS var gjennomgående ideologisk og med en forakt for andre folkegrupper og ideologier. Det skulle for den objektive leser være innlysende at en mann med så lang fartstid i nazipartiet og SS, og attpåtil sjef for RSHA, ikke brydde seg nevneverdig om situasjonen til jødene under andre verdenskrig. Det skal selvsagt nevnes at man som medlem av SS ikke nødvendigvis var en fanatisk jødehater, men sannsynligheten for at man gjennom indoktrinering fikk et negativt syn på jødene, det er ikke å betvile. Men kan vi med dette si at Kaltenbrunner var en fanatisk nazist med et gryende hat for jøder og dermed regne uttalelsene hans for falske? Nei. Vi kan ikke det uten å gå dypere inn i litteraturen og se hva som har blitt skrevet om Kaltenbrunner og situasjoner som hadde med jødespørsmålet å gjøre.

David Cesarani, forfatteren av en biografi om Adolf Eichmann fra 2004, viser til interessante funn i boken sin. Avhørene av Kaltenbrunner retter seg også mot hvorvidt han var involvert i jødespørsmålet i Italia. Kaltenbrunner nektet for å ha vært involvert i noen politiske saker i Italia gjennom sin karriere.¹⁴¹ Cesarani viser i sin bok til en radiomelding fra Kaltenbrunner som ble plukket opp av britene i oktober 1943. Kaltenbrunner sa følgende: ” Det er nettopp den umiddelbare og fullstendige utryddelsen av jødene i Italia som er av særlig interesse i den nåværende innenrikspolitiske situasjonen og for den generelle sikkerheten i Italia.”¹⁴²

Interessant nok ble denne radiomeldingen avgradert under arbeidet med Cesaranis bok.

Radiomeldingen vitner om at Kaltenbrunner faktisk hadde noe å gjøre med jødespørsmålet i Italia. Radiomeldingen til Kaltenbrunner var en respons på at noen i den tyske utenrikstjenesten uttrykte seg skeptisk til deportasjoner av jøder fra Italia og eventuelle reaksjoner fra Vatikanstaten.¹⁴³ Meldingen forteller oss at Kaltenbrunner så på deportasjonene som nødvendige både for den politiske og sikkerhetsmessige tryggheten i Italia. Med en slik

¹⁴¹ RG 238, National Archives Collection of WWII War Crimes Record. *Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records*. Box 33. NM-66. Entry 7A Kaltenbrunner II, 3 okt: 8

¹⁴² Cesarani. 2008: 198

¹⁴³ Cesarani. 2008: 198

uttalelse er man ikke kun en aktør i deportasjonsprosessene, man er også ideologisk overbevist om at det fører med seg politisk stabilitet om man fjerner jødene. Fra et SS-politisk ståsted var ikke dette en uvanlig tankegang, men snarere en normal oppfatning.

Radiomeldingens innhold er ikke med på å styrke troverdigheten til Kaltenbrunners forklaringer i avhør om hans politiske syn på jødene.

Cesaranis bok vier et betydelig antall sider til situasjonen i Ungarn under krigen og rolle i jødetransportene fra landet. Kaltenbrunners navn blir også hyppig nevnt om Ungarn. Ifølge Cesarani var Kaltenbrunner en sentral aktør i Ungarn. Han ankom Budapest før Eichmann og sammen med regjeringsmedlemmene i Budapest var han med på å utarbeide strukturen i den tyskvennlige regjeringens antijødiske politikk. Å frata jødene eiendomsrett, opprette ghettoer og fjerne sivile rettigheter for jødene ble diskutert.¹⁴⁴ I avhør forklarer Kaltenbrunner at han ikke hadde noe med hverken utformingen av jødepolitikk eller deportasjoner fra Ungarn å gjøre. Han benekter enhver befatning med at han var med på å drøfte disse spørsmålene. Cesarani kan også vise til at Kaltenbrunner var en meget aktiv aktør i selve deportasjonsprosessen. Sjefen for RSHA skal ved flere anledninger ha mast på Eichmann om å øke tempoet på deportasjonene.¹⁴⁵ Dette viser også at Gabor Vajna, som vitnet mot Kaltenbrunner, snakket sant: At Adolf Eichmann jobbet under Kaltenbrunner og at de to mennene hadde hyppig kontakt. Kaltenbrunner, som nevnt ovenfor, hevdet hele tiden i avhør at han ikke hadde noen myndighet over Eichmann, da han var direkte under Himmler. Det finnes også et sitat i Cesaranis bok fra et brev som omhandler Eichmanns ansvar for transportene av jøder fra Ungarn. Det står at Eichmann skulle ta seg av transportene ” Så snart de endelige instruksene kommer fra uberggruppenführer Kaltenbrunner. ”¹⁴⁶. Av disse funnene kan vi med stor sikkerhet konkludere med at Eichmann og Kaltenbrunner jobbet sammen om jødepolitikken i Ungarn, og at Eichmann var under Kaltenbrunners kommando.

Kaltenbrunner brukte mye tid i avhør på å forklare at det var Himmler som tok seg av de uttøvende oppgavene til RSHA, mens han selv ikke hadde slike utøvende fullmakter i sin stilling. Som vist ovenfor med Ungarn, er det etablert at Kaltenbrunner hadde slike fullmakter. Peter Longerich, forfatteren av *Heinrich Himmler*, en biografi om SS-sjefen, viser til et brev Himmler skrev til Kaltenbrunner hvor han gir sistnevnte ordre om å eksportere religion, nærmere bestemt Jehovas Vitners tolkning av religion, til de okkuperte områdene i

¹⁴⁴ Cesarani. 2008: 221, 222

¹⁴⁵ Cesarani. 2008: 229, 230

¹⁴⁶ Cesarani. 2008: 372

øst.¹⁴⁷ Om Himmler var ansvarlig for de utøvende oppgavene til RSHA, er det pussig at han gav ansvar til Kaltenbrunner om å gjennomføre en slik ordre. Michael Wildt plasserer også Kaltenbrunner som sjef for utøvende kontorer ved RSHA som SD og Gestapo, og ikke kun kontor I og II som han selv hevdet i avhør, som nevnt ovenfor. SD og Gestapo ble erklært som kriminelle organisasjoner under Nürnbergrettsaken og erklært som sentrale verktøy i jødeutryddelsene i konsentrasjonsleirene og i de okkuperte områdene.¹⁴⁸ Kaltenbrunner hevdet i avhør at disse kontorene stod under ledelse av deres respektive sjefer, og ikke under han som øverste sjef. Som vist av eksemplene ovenfor så kan vi se at det ikke er tilfelle. Kaltenbrunner hadde ansvar for en større del av RSHA enn kun rapporter som dreide seg om det indre liv i det tredje riket.

Richard Evans' bok, *The Third Reich at War*, inneholder også segmenter som viser at Kaltenbrunner gjeskjetiget seg med andre saker enn det han selv innrømte i avhør. Angående spørsmålet om homofili i det tredje riket ytret Kaltenbrunner sin mening i kapasitet som sjef for RSHA til justisministeren i juli 1943. Forøvrig var homofili i Tyskland under Hitler forbudt. Heinrich Himmler anså kampen mot homofili som meget viktig for Tysklands fremtid. Han mente også at homofili i sitt eget SS brøt ned ryktet og integriteten til organisasjonen. Hitler var også en stor motstander av homofili, han sammenlignet det som verre enn pesten. I november 1941 ble det innført dødsstraff for medlemmer av SS som ble funnet skyldig i å ha seksuelle forhold til andre menn.¹⁴⁹ Som et høytstående medlem av SS var ikke Kaltenbrunner av en annen oppfatning vedrørende homofili. Kaltenbrunner kontaktet justisministeren og krevde at homofile fanger skulle kastreres. Han klarte også å få domstolene til å på nytt se gjennom flere tusen tilfeller der homofile hadde blitt dømt, og se om det var noen av sakene som kunne klassifiseres som uforbredelige. Dette medførte at flere tusen homofile fanger ble plassert tilbake i konsentrasjonsleirer, hvor de levde under meget harde forhold for å oppnå en større grad av manndom.¹⁵⁰ Det faktum at Kaltenbrunner var opptatt av å kastre homofile og var i en posisjon til å presse justisministeren i Tyskland om dette, viser at oppgavene og makten til Kaltenbrunner ikke på langt nær ikke var så begrenset som han selv hevdet i Nürnberg.

Jeg vil også vise til et tilfelle hvor Kaltenbrunner rapporterte direkte til Himmler angående bruken av kuler fylt med gift, noe som var forbudt i følge Geneve-konvensjonen. I et brev til

¹⁴⁷ Longerich. 2012: 267

¹⁴⁸ Wildt: 2009: 370, 371

¹⁴⁹ Wildt, Michael. *The Third Reich at war. How the Nazis Led Germany From Conquest to Disaster*. 2008: 535

¹⁵⁰ Wildt. 2009: 536

Riksføreren for SS den 19 mai 1944 skrev Kaltenbrunner følgende: ”Tests with the bullet have shown that a person dies even when slightly wounded.”¹⁵¹ Wildt skriver i boken sin at eksperimentene med giftig ammunisjon ble utført på fanger. Skuddskader med giftkulene medførte også ekstreme smerter. Kaltenbrunner nektet for å ha noe å gjøre med konsentrasjonsleirene å gjøre og tok avstand fra at han visste noe om menneskelige eksperimenter. Brevet som er sitert i boken til Wildt viser det motsatte. Det er også hevet over enhver tvil når man ser på bevisene som er lagt fram i dette delkapittelet, at Kaltenbrunner hadde en mye større rolle innen det tredje riket enn det han selv hevdet i avhør.

Avslutningsvis vil jeg legge til at flere historikere har vist at Kaltenbrunner hadde planer med flere høytstående medlemmer av SS om å danne en siste forsvarslinje i de østerrikske alpene. Richard Evans skriver dette i sin bok *The Third Reich at War*. Her kommer det fram at Kaltenbrunner på tampen av krigen beordret en mann han hevdet i avhør å ha minimal omgang med, Adolf Eichmann, til å gjennomføre planene til Kaltenbrunner om å drive geriljakrig i alpene. Forslaget ble slått ned av Himmler, som ville blidgjøre de allierte framfor å fortsette kampen mot dem.¹⁵² Det sier litt om Kaltenbrunner som person, noe jeg kommer tilbake til i konklusjonen.

¹⁵¹ Wildt. 2009: 187

¹⁵² Evans. 2008: 747

Kapittel 7: Konklusjon

Kaltenbrunner gikk fra å være aktiv i høyreekstremer studentorganisasjoner i sin ungdom til å bli medlem av SS og nazipartiet i Østerrike på tidlig 1930-tallet. Han bygget opp et etterretningsnettverk og ble ansett for å være en dyktig og kapabel etterretningsoffiser. Han ble etter Reinhard Heydrichs død innsatt som sjef for RSHA i Berlin. Kaltenbrunner hadde klatret langt på den nazistiske rangstigen og befant seg kun under Himmler innen SS-hierarkiet i begynnelsen av 1943 og var per definisjon en av det tredje rikets mektigste menn. Det finnes veldig lite historisk materiale om Kaltenbrunner fra han ble utnevnt til politisjef i Østerrike og frem til forfremmelsen hans som sjef for RSHA i 1943. Årene Kaltenbrunner satt som sjef for sikkerhetsorganet etterlot seg rikelig med informasjon for ettertiden som kveler hans egne forklaringer og forsvarsstrategier fra avhørene som ble gjennomført i Nürnberg høsten 1945. Forklaringene og forsvarsstrategien til Kaltenbrunner gikk i stor grad ut på å tegne et bilde av seg selv som dyktig innen etterretning og derfor egnet til jobben som sjef for RSHA, men med et ansvarsområde som kun fokuserte på det indre liv i det tredje riket. De utøvende oppgavene, som Reinhard Heydrich hadde før han, ble ifølge Kaltenbrunner tatt over av Heinrich Himmler.

Det var i Kaltenbrunners disfavør at aktoratet i Nürnberg var i stand til å samle et stort antall vitner som kunne bekrefte Kaltenbrunners deltakelse i en rekke alvorlige forhold. I tillegg avkrefte vitnene en stor del av Kaltenbrunners benektelser eller ansvarsfraskrivelser. Bøker som omhandler SS og ledende personer i Tyskland under krigen viser heller ikke at Kaltenbrunner ble innsatt som sjef med begrenset myndighet. Tvert imot viser litteraturen jeg har lagt fram i denne oppgaven at Kaltenbrunner var involvert i mye mer enn administrative interne foreliggender i Tyskland. Jeg har lagt fram brev, rapporter og annet kildemateriale fra litteraturen som knytter Kaltenbrunner til henrettelser av allierte fanger, involvering i jødepolitikken i Ungarn og forøvrig, menneskelige eksperimenter og vist Kaltenbrunners personlige oppfatning av mennesker uten livets rett i det tredje riket.

Kaltenbrunners eget forsvar i avhørene vitner om en mann som ikke hadde mange kort på hånden for å forklare sin uskyld fra tiltalene. Gjentakende fornektelser av hundrevis av dokumenters autensitet, at ordre ble gitt i hans eget navn uten at han var klar over det, samt ansvarsfraskrivelse og legge skylden over på andre er momenter som gikk igjen da Kaltenbrunner forsvarte seg i avhør. Kaltenbrunner kan selvsagt ha snakket sant i noen av forklaringene sine, men problemet til tiltalte er at han blir felt på samtlige alvorlige punkter. Det var heller ikke i Kaltenbrunners favør at han sjeldent var i stand til å forsvare seg med

troverdige forklaringer. De aller fleste av Kaltenbrunners forklaringer er bygget opp på ansvarsfraskrivelse eller insistering på at noen måtte ha misforstått hierarkiet innad i RSHA og som en konsekvens brukt navnet hans der det ikke var holdbart å gjøre det. Kaltenbrunner distanserte seg også fra det mørkeste kapitlet i det tredje rike, Holocaust, ved å antyde at han kun var klar over at det foregikk grusomheter i leirene gjennom det han fikk servert av utenlandsk media. For det første må forklaringen til Kaltenbrunner ha fremstått som lite troverdig i avhør da Kaltenbrunners rang og stilling tilsa at kjennskap til jødepolitikken var så og si garantert. For det andre viser oppgaven min at han faktisk kjente til forholdene i leirene og hadde mye med dem å gjøre.

I tillegg hevder Kaltenbrunner at han sendte bekymringsrapporter til Himmler og Hitler ved flere anledninger da han ble klar over hva som skjedde i leirene. Det er ikke veldig troverdig, fra et objektivt synspunkt, at den nest øverste SS-offiseren i det tredje riket brukte en så stor del av tiden sin som han selv forklarer, til å klage på forholdene til mennesker som ideologisk sett ikke passet inn i Nazi-Tyskland. Det kan også diskuteres hvordan de andre ledende skikkelsene i Nazi-Tyskland ville ha reagert på at en av rikets mektigste menn konstant klaget på og brukte mye tid på å diskutere behandlingen av fanger og minoriteter i leirene, uten at det hadde fått konsekvenser for Kaltenbrunner. Det er rimelig å anta at Himmler ville ha innsatt en ny sjef som ikke hadde innvendinger mot politikken til Tyskland eller regimets ideologi i praksis. Det hadde vært lettere å forstå en slik forklaring om Kaltenbrunner faktisk hadde fått begrenset ansvar uten tilknytning til de mørkeste hemmelighetene eller ugjerningene til Nazi-Tyskland, men litteraturen gjør ikke Kaltenbrunner noen tjenester, da den gjentagende ganger viser at han var involvert i det verste det tredje riket stod for.

I og med at Kaltenbrunner viste vilje til å fortsette den militære kampen fra alpene, er det mulig å trekke noen konklusjoner om han. Mange SS-offiserer var i april og mai-dagene i 1945 opptatt med å tilintetgjøre bevis som impliserte dem i forbrytelser, eller fokuserte på å komme seg lengst mulig vekk. At Kaltenbrunner ville fortsette kampen kan selvsagt tolkes på flere måter. Men det er nærliggende å tenke at Kaltenbrunner, med sin ideologiske bakgrunn, var genuint opptatt av å fortsette en kamp som de fleste andre så på som tapt. Hitler var også som kjent sent ute med å innrømme at krigen ikke lenger kunne vinnes. Bevisene som har blitt presentert i denne oppgaven viser at Kaltenbrunner var en ideologisk mann. Kaltenbrunner så ikke på krigen fra et rent militært perspektiv, han så på den fra et ideologisk perspektiv. Hans syn på homofile, jøder og mennesker som ble kategorisert som undermennesker vises klart i

denne oppgaven, og de tiltak han foreslo eller satte i verk for å bli kvitt dem vitner om en mann som tvers igjennom var en ideologisk forankret aktør i det tredje rikets maktapparat.

Hva kan være årsaken til Kaltenbrunners forsvarsstrategi i Nürnberg? Kaltenbrunner var en ideologisk aktør i det tredje riket. Troen på at det han gjorde gagnet det tyske folk må ha vært en drivende kraft bak Kaltenbrunners handlinger. Jeg tror at han etter å blitt arrestert mistet troen på at han kom til å bli frikjent og spilte det siste kortet han hadde på hånden: benekte sine ugjerninger. Hvorfor Kaltenbrunner ikke ville fortelle sannheten om det han ble anklaget og tiltalt for, er det ingen som kan svare definitivt på. Jeg tror at Kaltenbrunner var i en bølgedal etter krigens slutt, og at han ikke hadde krefter nok til å være ærlig nok til å innrømme sine ugjerninger. Det ville ha vært et nederlag for han å innrømme at han var skyldig i noe han mente var det rette å gjøre. Jeg tror at Kaltenbrunner ble ført til galgen i de tidlige morgentimene den 16 oktober 1946 med en overbevisning om at han hadde gjort det rette for Tyskland, og uten vilje til å innrømme sine handlinger til krigens seierherrer. Henrettelsen til Kaltenbrunner og de øvrige nazistene markerte etterkrigens oppgjør med en ideologi som ville restrukturere den etniske balansen i Europa.

Appendiks

Litteratur

Primærkilder

National Archives and Records Administration, College Park, Maryland, USA. Record Group 238. Entry 7A, Box 33. National Archives Collection of WWII War Crimes Record. Interrogations, Summaries of Interrogations, Related Records. Kaltenbrunner

Sekundærkilder

Black, R. Peter. *Ernst Kaltenbrunner, Ideological Soldier of the Third Reich*. Princeton University Press. 1984

Browder, George C. *Foundations of the Nazi Police State*. The University Press of Kentucky. 1990

Cesarani, David. *Eichmann, Byråkrat og Masseorder*. Spartacus Forlag AS. 2008

Conot, E. Robert. *Justice at Nuremberg*. Harper & Row, Publishers. New York. 1983

Evans, Richard J. *The Third Reich at War*. The Penguin Group. 2008

Evans, Richard J. *The Third Reich in Power. How the Nazis won over the Hearts and Minds of a Nation*. The Penguin Group. 2006

Heller, Jon Kevin. *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Law*. Oxford University Press. 2011

Kershaw, Ian. *Hitler*. Forlaget Historie og Kultur AS. 2008

Longerich, Peter. *Heinrich Himmler*. Oxford University Press. 2012

Moorhouse, Roger. *Killing Hitler. The Third Reich and the Plots against the Führer*. Jonathan Cape London. 2006

Neitzel, Sönke. Welzer, Harald. *Soldater. Beretninger om krig, drap og død*. Press Pocket. 2012

Overy, Richard. *Goering, Hitler's Iron Knight*. Tauris Parke Paperbacks. 2012

Pauley, Bruce. *Hitler and the Forgotten Nazis. A History of Austrian National Socialism*. The University of North Carolina Press. 1981

Udir. <http://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Kompetansemaal/?arst=1858830314&kmsn=843806938>. Sist aksessert 12.05.2015

Wegner, Bernd. *The Waffen-SS. Organization, Ideology and Function*. Basil Blackwell Ltd. 1990

Wildt, Michael. *An uncompromising generation. The Nazi Leadership of the Reich Security Main Office*. The University of Wisconsin Press. 2009

Williamson, Gordon. *The SS: Hitler's Instrument of Terror*. Chartwell books, inc. 2013